

Implementačná agentúra
Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky

SPRIEVODCA VEREJNÝM OBSTARÁVANÍM

Uplatnenie sociálneho hľadiska
(1. január 2020)

NP ISE
národný projekt
Inštitút sociálnej ekonomiky

IA MPSVR SR

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Implementačná agentúra
Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky

SPRIEVODCA VEREJNÝM OBSTARÁVANÍM

Uplatnenie sociálneho hľadiska
(1. január 2020)

Obsah

1. Úvod	9	9. Výnimky a námety na použitie výnimiek zo Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov určené pre verejných obstarávateľov (napr. obce, VÚC, právnické osoby zriadené obcou)	56
2. Čo je to sociálne zodpovedné verejné obstarávanie?	12	9.1. Výnimka podľa § 1 ods. 4 na dodanie tovaru, poskytnutie služieb, uskutočnenie stavebných prác, „in house“ zákazky	56
3. Aplikácia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní	15	9.2. Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. v) na dodanie tovaru, alebo poskytnutie služieb a výnimka podľa § 1 ods. 13 na uskutočnenie stavebných prác, ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik, fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo chránená dielňa alebo v rámci programov chránených pracovných miest	69
3.1. Podmienky účasti v rámci osobného postavenia	17	9.3. Vyhradenie práva účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 36a a podľa § 108 ods. 2 Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	72
3.2. Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti	17	9.4. Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. d) na dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, ktorých dodávateľom je Zbor väzenskej a justičnej stráže	81
3.3. Špecifikácia predmetu zákazky	19		
3.4. Kritériá na vyhodnotenie ponúk	23		
3.5. Osobitné podmienky plnenia zmluvy	25		
3.6. Vyhradené práva účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská	28		
4. Zákazky, na ktoré sa nevzťahujú pravidlá zákona o VO	33		
4.1. Zákazky z výnimky	33		
4.2. Zadávanie „in house“ zákaziek – vnútorné obstarávanie	36		
5. Finančné limity vo verejnom obstarávaní	38		
5.1. Finančné limity	40		
5.2. Zadávanie zákaziek osobou podľa § 8 zákona o VO v prípade poskytnutia finančných prostriedkov predstavujúcich podiel vyšší ako 50 %	42		
5.3. Finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti	46		
6. Zákonná povinnosť zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím	47		
7. Sociálna ekonomika v EÚ	49		
8. Právny rámec	50		

Skratky a skrátené formy niektorých slovných spojení

SKRATKA	NÁZOV
NP ISE	Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky
SE	Sociálna ekonomika
CKJ SE	Centrálna koordinačná jednotka sociálnej ekonomiky
RC SE	Regionálne centrá sociálnej ekonomiky
VO	Verejné obstarávanie
zákon o VO	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
úrad	Úrad pre verejné obstarávanie
zákon o sociálnej ekonomike	Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
CKO	Centrálny koordinačný orgán
EÚ	Európska únia
EK	Európska komisia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy

Základné definície a pojmy

- Zákazka** na účely zákona o VO je odplatná zmluva uzavretá medzi jedným alebo viacerými verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi na jednej strane a jedným alebo viacerými úspešnými uchádzačmi na strane druhej, ktorej predmetom je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby. Zákazky sa na základe predpokladanej hodnoty delia na nadlimitné, podlimitné a zákazky s nízkou hodnotou.
- Predpokladaná hodnota zákazky** na účely zákona o VO sa určuje ako cena bez dane z pridanej hodnoty s cieľom ustanovenia postupu verejného obstarávania podľa finančných limitov.
- Súťažné podklady** sú písomné, grafické alebo iné podklady obsahujúce podrobné vymedzenie predmetu zákazky. Uvedú sa v nich všetky okolnosti, ktoré budú dôležité na plnenie zmluvy a na vypracovanie ponuky.
- Opis predmetu zákazky** musí byť jednoznačný, úplný a nestranný a na základe technických požiadaviek v súlade so zákonom o VO a podľa Prílohy č. 3 k zákonu o VO.
- Elektronická aukcia** na účely zákona o VO je opakujúci sa proces, ktorý využíva elektronické systémy certifikované podľa § 151 zákona o VO na predkladanie
 - nových cien upravených smerom nadol,
 - nových cien upravených smerom nadol a nových hodnôt, ktoré sa týkajú určitých prvkov ponúk, alebo
 - nových hodnôt, ktoré sa týkajú určitých prvkov ponúk.

6. Elektronická aukcia sa riadi podľa § 54 zákona o VO.
7. **Zadávanie zákazky** je proces realizácie verejného obstarávania.
8. **Elektronické trhovisko** je informačný systém verejnej správy, ktorý slúži na zabezpečenie ponuky a nákupu tovarov alebo služieb, bežne dostupných na trhu, a to aukčným postupom, ako aj na zabezpečenie s tým súvisiacich činností. Správcom elektronického trhoviska je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, elektronické trhovisko je subsystémom Elektronického kontraktčného systému (ďalej len „EKS“).
9. **Obchodné podmienky elektronického trhoviska** upravujú základné pravidlá fungovania elektronického trhoviska, ktoré slúži na zabezpečenie ponuky a nákupu tovarov alebo služieb, bežne dostupných na trhu, ako aj na zabezpečenie s tým súvisiacich činností.
10. **Referencia** je elektronický dokument, obsahujúci potvrdenie o dodaní tovaru, uskutočnení stavebných prác alebo poskytnutí služby.
11. **Hospodárskym subjektom** sa rozumie fyzická osoba, právnická osoba alebo skupina takýchto osôb, ktorá na trh dodáva tovar, uskutočňuje stavebné práce alebo poskytuje službu.
12. **Záujemcom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý má záujem o účasť vo verejnom obstarávaní.
13. **Uchádzačom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý predložil ponuku.
14. **Subdodávateľom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý uzavrie alebo uzavrel s úspešným uchádzačom písomnú odplatnú zmluvu na plnenie určitej časti **zákazky alebo koncesie**.
15. **Stavba** je výsledok stavebných prác alebo stavebných prác a inžinierskych služieb ako celku, ktorý spĺňa ekonomickú funkciu alebo technickú funkciu.
16. **Bežne dostupnými tovarmi, stavebnými prácami alebo službami** podľa § 2 ods. 5 písm. o) zákona o VO sú tovary, stavebné práce alebo služby určené na uspokojenie bežných prevádzkových potrieb verejného obstarávateľa a obstarávateľa. Bežne dostupnými tovarmi alebo službami sú tovary a služby spotrebného charakteru, ktoré:
 - a) nie sú vyrábané, dodávané, uskutočňované alebo poskytované na základe špecifických a pre daný prípad jedinečných požiadaviek,
 - b) sú ponúkané v podobe, v ktorej sú bez väčších úprav ich vlastností alebo prvkov aj dodané, uskutočnené alebo poskytnuté a zároveň
 - c) sú spravidla v podobe, v akej sú dodávané, uskutočňované alebo poskytované pre verejného obstarávateľa a obstarávateľa, dodávané, uskutočňované alebo poskytované aj pre spotrebiteľov a iné osoby na trhu.
17. **Zdroj finančného krytia** – vlastné finančné prostriedky verejného obstarávateľa a obstarávateľa, finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu, finančné prostriedky zo zdrojov EŠIF, EÚ, EK a finančné prostriedky z medzinárodných projektov, ktorými sa finančne zabezpečuje zákazka.

18. **Rámcová dohoda** na účely zákona o VO je rámcovou dohodou písomná dohoda medzi jedným alebo viacerými verejnými obstarávateľmi alebo jedným alebo viacerými obstarávateľmi na jednej strane a jedným alebo viacerými uchádzačmi na strane druhej; rámcová dohoda určuje podmienky zadávania zákaziek počas jej platnosti, najmä čo sa týka ceny a ak je to možné, aj predpokladaného množstva predmetu zákazky.
19. **Značka** je dokument, osvedčenie alebo potvrdenie, ktoré potvrdzuje, že stavebné práce, výrobok, služba, proces alebo postup spĺňa podmienky na udelenie značky (napr.: <http://www.znackakvality.sk/>, Zákon č. 469/2002 Z. z. o environmentálnom označovaní výrobkov v znení neskorších predpisov).

1. Úvod

Registrované sociálne podniky (ďalej len „RSP“) na seba preberajú zložitú úlohu. Musia obstať ako akýkoľvek iný podnikateľský subjekt v konkurenčnom prostredí. Robia tak s vedomím, že časť ich zamestnancov má z dôvodu znevýhodnenia zníženú mieru produktivity a komplikované pracovné návyky.

S ohľadom na platnú legislatívu počítajú RSP s viacerými formami podpory, ktoré delíme na priame a nepriame. Priama forma podpory je investičná pomoc, kompenzačná pomoc a kompenzačné príspevky. Medzi nepriame formy podpory radíme podporu dopytu, verejné obstarávanie a daňové opatrenia. Nástroje priamej či nepriamej podpory stavajú RSP na rovnakú štartovaciu líniu vedľa podnikateľských subjektov, ktoré zraniteľné a znevýhodnené osoby nezamestnávajú.

Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci implementácie **Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky** vypracovala tohto sprievodcu k aplikácii „sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní“ v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov Európskych štrukturálnych a investičných fondov a z iných verejných zdrojov za účelom poskytnúť odbornú podporu v oblasti procesov verejného obstarávania.

Hlavným cieľom **Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky** (ďalej „NP ISE“) je vytvoriť a pilotne overiť fungovanie podpornej infraštruktúry pre sociálnu ekonomiku (ďalej „SE“) na celom území Slovenskej republiky, prostredníctvom **Centrálnej kooordinačnej jednotky sociálnej ekonomiky** (ďalej len „CKJ SE“) a regionálnych centier sociálnej ekonomiky (ďalej len „RC SE“). CKJ SE ako centrála SE zastrešuje jednotlivé RC SE v krajských mestách. Ich úlohou je

bezplatne poskytovať verejnosti informácie o sociálnom podnikaní, vysvetľovať pravidlá fungovania sociálnych podnikov¹ a podporiť záujem o ich založenie a fungovanie. Na základe získaných skúseností CKJ SE pripraví odporúčania pre skvalitnenie účinného legislatívneho rámca pre SE a sociálne podnikanie v Slovenskej republike. NP ISE svojou intervenciou má zámer významnou mierou prispieť ku vzniku sociálnych podnikov na národnej a lokálnej úrovni, podporiť rozvoj regionálnej zamestnanosti a medzitrh práce, zvýšiť možnosti pre záujemcov o sociálne podnikanie.

Uplatnenie sociálnych hľadísk v procese verejného obstarávania (ďalej aj „VO“) je dobrovoľný nástroj sociálnej politiky, čo znamená, že verejný obstarávateľ si môže určiť mieru jeho uplatnenia, avšak **pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov s účinnosťou od 1.1.2020 vzniká povinnosť použiť sociálne hľadisko v zmysle § 10 ods. 7 Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o VO“)**. Pre osoby podľa § 8 zákona o VO sa táto povinnosť nevzťahuje.

-
- 1 Zákon č. 112/2018 Z. z. v § 5 definuje sociálny podnik:
Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky,
- a) ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
 - b) ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
 - c) v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
 - d) ktorý, ak
 1. zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50% zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa písmena b),
 2. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa písmena b),
 - e) ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

V prípade, ak verejný obstarávateľ, obstarávateľ a osoba podľa § 8² zákona o VO uplatní **sociálne hľadiská vo verejnom obstarávaní**, musí dodržať **princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov, princíp transparentnosti, princíp proporcionality a princíp hospodárnosti a efektívnosti** v zmysle zákona o VO. Uplatnením sociálnych hľadísk vo verejnom obstarávaní nesmie dôjsť k neopodstatnenému zúženiu hospodárskej súťaže s cieľom obmedziť prístup hospodárskych subjektov k účasti vo VO.

Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môže uplatniť sociálne hľadiská v nákupnom procese prostredníctvom:

- > niektorých **výnimiek**, na ktoré sa **nevzťahujú pravidlá zákona o VO**,
- > **zapracovaním sociálnych hľadísk do súťažných podkladov (v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk)**,
- > **vyhradením práva účasti vo VO** len pre registrované sociálne podniky, chránené pracoviská a chránené dielne.

-
- 2 Osoba podľa § 8 zákona o VO postupuje ako verejný obstarávateľ, ktorý jej poskytol viac ako 50 % finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, z uvedeného dôvodu v ďalšom texte bude osoba podľa § 8 zákona o VO zahrnutá v pojme „verejný obstarávateľ“, s výnimkou prípadov, ak sa ustanovenie zákona o VO týka výslovne iba verejných obstarávateľov.

2. Čo je to sociálne zodpovedné verejné obstarávanie?

Cieľom sociálne zodpovedného verejného obstarávania je aplikovať sociálne hľadiská v procese verejného obstarávania³ a ich uplatnením podporiť pracovné príležitosti, dôstojnú prácu, dodržiavanie sociálnych a pracovných práv, sociálne začleňovanie, rovnaké príležitosti, zjednodušenie prístupu a návrh pre všetkých (napr. zohľadnenie dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím k verejným službám, do verejných budov, verejných dopravných prostriedkov, k verejným informáciám a k tovaru a službám informačno – komunikačných technológií vrátane aplikácií na webových lokalitách), zohľadniť kritériá udržateľnosti vrátane problematiky etického obchodovania a širšie dodržiavanie sociálnej zodpovednosti firiem.

Zákon o verejnom obstarávaní v § 2 ods. 5 písm. p) definuje sociálne hľadisko:

- > *sociálnym hľadiskom je taký aspekt súvisiaci s predmetom zákazky, ktorý môže viesť k pozitívnemu sociálnemu vplyvu⁴ plnenia predmetu zákazky, najmä k vytvoreniu alebo podpore tvorby pracovných príležitostí, dôstojným, spravodlivým a uspokojivým pracovným podmienkam nad rámec zákonom vyžadovanej povinnosti ich zabez-*

3 Európska komisia: Sociálne nakupovanie, príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg 2011, Ministerstvo životného prostredia SR: Metodická pomôcka k aplikácii „sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní“ v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov OP KŽP

4 § 2 ods. 1 Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

pečenia, začleneniu znevýhodnených, ohrozených alebo vylúčených osôb a skupín osôb do spoločenských vzťahov a zjednodušeniu ich prístupu na trh práce, zvýšeniu dostupnosti a použiteľnosti tovarov, služieb a stavebných prác pre zdravotne postihnuté osoby, etickému a spravodlivému obchodovaniu, zabezpečeniu rastu ekonomiky založenej na vedomostiach a inováciách, udržateľnosti zdrojov a sociálnej a územnej súdržnosti, k zvyšovaniu zodpovednosti dodávateľov vo vzťahu k záujmom spoločnosti, najmä integrovaním sociálne prospešných aktivít do činnosti dodávateľa a spoluprácou s jeho činnosťou dotknutými subjektmi alebo zmierňovaní dôsledkov ekonomického a sociálneho zaostávania najmenej rozvinutých okresov.

V závislosti od svojej podstaty sociálne hľadiská verejného obstarávania môžu byť aplikované v jednotlivých fázach verejného obstarávania.

Výhody sociálneho VO sa prejavujú najmä v nasledovných oblastiach:

- > zlepšenie sociálneho postavenia marginalizovanej alebo inak sociálne vylúčenej alebo znevýhodnenej časti obyvateľstva v rámci daného regiónu/oblasti,
- > pracovné príležitosti v mieste realizácie zákazky,
- > začleňovanie do spoločnosti tých obyvateľov obce/mesta/regiónu, ktorí sú dlhodobo sociálne vylúčení, alebo sociálnym vylúčením ohrození,
- > predchádzanie nekalej súťaži pri nelegálnom zamestnávaní,
- > motivácia k legálnemu zamestnávaniu,

- > prevencia pred nedodržiavaním pracovnoprávných predpisov, predpisov z oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a oblasti sociálneho práva.

Všeobecne môžu byť pre VO relevantné nasledujúce sociálne hľadiská:

- > podpora pracovných príležitostí (napr. pre mladých ľudí, dlhodobo nezamestnané osoby, marginalizované skupiny, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s nízkym dosiahnutým vzdelaním a pod.),
- > podpora dôstojnej práce a etického obchodovania,
- > podpora dodržiavania sociálnych a pracovných práv (najmä cez vyžadovanie preukázania osobného postavenia uchádzača/záujemcu),
- > podpora sociálneho začleňovania (najmä marginalizovaných skupín a osôb so zdravotným postihnutím),
- > podpora zjednodušeného prístupu pre všetkých (napr. technické riešenie stavieb uplatňujúce bezbariérový prístup osobám so zdravotným postihnutím, alebo vývoj informačných systémov prístupných aj slabozrakým alebo nevidiacim).

3. Aplikácia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní

V rámci VO sú najčastejšie využívané tieto základné oblasti aplikácie princípov sociálneho VO:

- > rozdelenie zákaziek na časti (§ 28 ods. 1 a 2 zákona o VO),
- > podmienky účasti v rámci osobného postavenia uchádzača/záujemcu (§ 32 ods. 1 písm. b), g), h) zákona o VO),
- > podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu (§ 34 zákona o VO),
- > § 41 ods. 1 a 7 zákona o VO (vyžitie subdodávateľov a priame platby subdodávateľom) – účelom týchto ustanovení je sledovanie a kontrola plnenia zmluvy, teda či je zmluva reálne plnená úspešným uchádzačom prostredníctvom tých subdodávateľov, ktorých navrhoval bez toho, aby bola dotknutá možnosť zmeny subdodávateľa a rovnako, aby predmet zákazky plnili vhodní a kvalifikovaní subdodávatelia. Význam týchto ustanovení spočíva aj v tom, ak zmluvné podmienky obsahujú možnosť priamych platieb subdodávateľovi, poznať tie subjekty, ktorým možno riadne vyplácať platby za dodávky namiesto hlavného dodávateľa. Výhodou využitia subdodávateľov je napr. skutočnosť, že pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce môže byť zákazka realizovaná zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, ktoré je v postavení subdodávateľa úspešného uchádzača,
- > špecifikácia predmetu zákazky (§ 42 ods. 1, 7, 9, 16, zákona o VO),

- > kritériá na vyhodnotenie ponúk (§ 44 ods. 4 zákona o VO),
- > osobitné podmienky plnenia zmluvy (§ 42 ods. 12 zákona o VO),
- > vyhradenie práva účasti vo VO len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská.

3.1. Podmienky účasti v rámci osobného postavenia

Účelom uplatnenia podmienok účasti osobného postavenia uchádzača/záujemcu (§ 32 ods. 1 písm. b), g), h) zákona o VO) je umožniť účasť vo VO len zodpovedným hospodárskym subjektom, ktoré sú bezúhonné, plnia odvodové povinnosti, dodržia povinnosti v oblasti sociálneho práva a pracovného práva, nedopustili sa v zákonom stanovenej lehote závažného porušenia profesionálnych povinností, ktoré dokáže verejný obstarávateľ a obstarávateľ preukázať, napr. porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.

Uvedené podmienky účasti osobného postavenia uchádzača/záujemcu sa povinne vyžadujú v rámci každej nadlimitnej zákazky súčasne s ďalšími podmienkami účasti osobného postavenia. Pri zadávaní podlimitných zákaziek bez využitia elektronického trhu, je možné definovať podmienky účasti osobného postavenia v obdobnom rozsahu ako pri nadlimitných zákazkách. V rámci podlimitných zákaziek realizovaných prostredníctvom elektronického trhu platí podmienka zapísania dodávateľa do zoznamu hospodárskych subjektov, čo predstavuje splnenie podmienok účasti týkajúcich sa osobného postavenia v rozsahu vyžadovanom v rozsahu nadlimitných zákaziek. Z tohto dôvodu je „**sociálne minimum**“ priamo aplikované pri zadávaní podlimitných a nadlimitných zákaziek.

3.2. Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti

Podmienky účasti v rámci požiadaviek na preukázanie technickej alebo odbornej spôsobilosti, definované v § 34 zákona o VO, musia byť nediskriminačné, primerané a musia súvisieť s predmetom zákazky.

Pri stanovení podmienok účasti je možné aplikovať aj sociálny aspekt, avšak iba za predpokladu, že plnenie zákazky vyžaduje špecifické znalosti v sociálnej oblasti. V závislosti od predmetu zákazky môže verejný obstarávateľ preverovať nasledovné aspekty technickej a odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu:

- > overenie, či uchádzač/záujemca zamestnáva osoby so znalosťami a skúsenosťami potrebnými pre zabezpečenie sociálnych aspektov zákazky alebo zabezpečí plnenie zákazky týmito osobami,
- > overenie, či uchádzač/záujemca vlastní technické vybavenie potrebné na sociálnu ochranu alebo má prístup k takému vybaveniu,
- > overenie, či uchádzač/záujemca disponuje dostupnými relevantnými odbornými technickými možnosťami, aby nimi obsiahol sociálny aspekt.

S ohľadom na uvedené technickú alebo odbornú spôsobilosť uchádzača/záujemcu možno preukázať jedným alebo viacerými spôsobmi uvedenými v § 34 zákona o VO, napríklad:

- > zoznamom dodávok tovaru alebo poskytnutých služieb,
- > popisom použitého technického vybavenia a súvisiacich opatrení, ktoré zmluvná strana zrealizovala,
- > vzdelanostnou a odbornou kvalifikáciou personálu zmluvnej strany (vhodne aplikovať, napr. v prípade zákaziek, pri ktorých je dosiahnutie sociálnych cieľov podmienené vhodným školením personálu),
- > podrobnosťami o zamestnancoch uchádzača/záujemcu a počet riadiacich pracovníkov.

Určenie podmienok účasti v rámci technickej a odbornej spôsobilosti s dôrazom na sociálny aspekt je **vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám osebe zahŕňa určité sociálne aspekty**. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít projektu, je preto vždy potrebné skúmať túto skutočnosť a podľa povahy predmetu zákazky sa v prípade aplikovania sociálneho aspektu sústrediť skôr na **iné oblasti procesu VO** (napr. na osobitné podmienky plnenia zmluvy).

Upozornenie: podľa Rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie z 20. septembra 1988 v prípade 31/87 (doložka 28 rozhodnutia) podmienka vyžadujúca zamestnanie dlhodobo nezamestnanej osoby nesúvisí s overovaním vhodnosti uchádzačov na základe ich hospodárskeho a finančného postavenia a technických znalostí a schopností.

Z tohto rozhodnutia teda vyplýva, že túto podmienku nemožno požadovať v rámci splnenia podmienok účasti, ale ju treba priamo zahrnúť do opisu predmetu zákazky a vyžadovať ju v rámci plnenia zmluvy.

3.3. Špecifikácia predmetu zákazky

Technická špecifikácia predmetu zákazky s ohľadom na § 42 zákona o VO musí súvisieť s predmetom zákazky. Požiadavky, ktoré so samotným tovarom, stavebnou prácou alebo službou nesúvisia, ako napríklad požiadavky týkajúce sa spôsobu vedenia prevádzky uchádzača, nepredstavujú technickú špecifikáciu v zmysle zákona o VO.

Pri definovaní požiadaviek na technickú špecifikáciu predmetu zákazky je potrebné vychádzať z nasledovných ustanovení zákona o VO:

- > § 42 ods. 1: predmet zákazky musí verejný obstarávateľ a obstarávateľ opísať jednoznačne, úplne a nestranne na základe technických požiadaviek podľa Prílohy č. 3 zákona o VO. Technické požiadavky
 - **zohľadnia požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím a riešenia vhodné pre všetkých užívateľov okrem náležite odôvodnených prípadov**; ak právne záväzné akty Európskej únie⁵ ustanovujú záväzné požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých užívateľov, v technických požiadavkách verejný obstarávateľ a obstarávateľ uvedú odkaz na príslušné právne záväzné akty Európskej únie,
 - **musia byť určené tak, aby bol zabezpečený rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov alebo záujemcov a zabezpečená hospodárska súťaž.**
- > § 42 ods. 7: ak ide o obstaranie tovaru, stavebných prác alebo služieb s osobitnými environmentálnymi, **sociálnymi alebo inými hľadiskami**, verejný obstarávateľ a obstarávateľ **môžu v opise predmetu zákazky, v kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v zmluvných podmienkach vyžadovať konkrétnu značku** ako dôkaz, že tovar, stavebné práce alebo služby zodpovedajú týmto osobitným hľadiskám, ak

5 Napr.: ROZHODNUTIE RADY z 26. novembra 2009 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskym spoločenstvom (2010/48/ES)

- > podmienky na udelenie značky sa vzťahujú len na kritériá, ktoré súvisia s predmetom zákazky a ktoré sú vhodné na opis predmetu zákazky,
- > podmienky na udelenie značky sú založené na objektívne overiteľných a nediskriminačných kritériách,
- > značka je výsledkom otvoreného, transparentného procesu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky zainteresované strany vrátane orgánov štátnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií,
- > udelenie značky je dostupné všetkým subjektom, ktoré o jej udelenie majú záujem a
- > podmienky na udelenie značky určila osoba, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý žiada o udelenie značky, nemá rozhodujúci vplyv.

S ohľadom na vyžadovanie značky upozorňujeme aj na § 42 ods. 9 zákona o VO, podľa ktorého, ak verejný obstarávateľ vyžaduje konkrétnu značku, musí prijať aj inú značku, ktorej podmienky na udelenie sú rovnocenné podmienkam na udelenie vyžadovanej značky.

- > § 42 ods. 12: „verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy, ak ich uvedú v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Osobitné podmienky plnenia zmluvy môžu zahŕňať ekonomické, **sociálne**, environmentálne hľadiská, hľadiská súvisiace s inováciou alebo zamestnanosťou“.
- > § 42 ods. 16: „verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu v súťažných podkladoch uviesť inštitúcie, od ktorých záujemca získa informácie

o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany životného prostredia, ochrany práce a pracovných podmienok platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy. Ak verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ uvedie informácie podľa prvej vety v súťažných podkladoch, požiada záujemcov, aby každý vo svojej ponuke predložil vyhlásenie, že pri vypracovaní ponuky vzal do úvahy povinnosti týkajúce sa ochrany práce a pracovných podmienok; ustanovenie § 53 ods.2 tým nie je dotknuté“.

Na základe uvedeného sú možnosti aplikácie sociálneho aspektu v rámci technických špecifikácií predmetu zákazky realizovateľné v nasledovných oblastiach:

- > **definovanie technickej špecifikácie zohľadňujúcej kritériá prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov,**
- > **požadovanie určitej značky** v prípadoch, že verejný obstarávateľ má záujem o tovary alebo služby s osobitnými sociálnymi znakmi,
- > uvedenie inštitúcií, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, **ochrany práce a pracovných podmienok** platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy.

Odporúčame sústrediť pozornosť pri aplikácii sociálneho aspektu v rámci opisu predmetu zákazky najmä pri stavebných prácach pri definovaní technických špecifikácií zohľadňujúcich (napr. bezbariérový) prístup pre osoby so zdravotným postihnutím.

3.4. Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Pri vyhodnotení ponúk sa použijú vopred stanovené a zverejnené kritériá, ktoré by mali viesť k výberu objektívne najlepšej a najvýhodnejšej ponuky.

V zmysle zákona o VO môžu byť ponuky vyhodnotené na základe:

- > najlepšieho pomeru ceny a kvality,
- > nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu alebo
- > najnižšej ceny.

Základné pravidlá na stanovenie kritérií na vyhodnotenie ponúk:

- > musia súvisieť s predmetom zákazky,
- > musia byť nediskriminačné a musia podporovať hospodársku súťaž,
- > musia byť konkrétne a objektívne kvantifikovateľné, t. j. nesmú umožniť neobmedzenú slobodu výberu a musia poskytovať objektívny základ na rozlišovanie medzi ponukami, zároveň musia byť jasné pre každého uchádzača a musia byť overiteľné,
- > musia byť vopred zverejnené,
- > musia byť v súlade s ostatnými pravidlami zákona o VO.

Pri stanovení váhy kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktorá určuje vplyv jednotlivých kritérií na výsledok celkového hodnotenia, sa odporúča,

aby váha pridelená kritériám na vyhodnotenie ponúk odrážala mieru už posudzovaných sociálnych aspektov v súťažných podkladoch (napr. v rámci opisu predmetu zákazky alebo podmienok účasti).

Pri priradovaní váhy je potrebné zväžiť:

- > dôležitosť sociálneho aspektu pre zákazku v porovnaní s ostatnými nákladmi a celkovou kvalitou,
- > vhodnosť určenia sociálneho aspektu práve v oblasti kritérií na vyhodnotenie ponúk,
- > rozsah a maximálnu výšku bodov „sociálneho“ kritéria (v závislosti od predmetu obstarávania a trhových podmienok; napr. ak nie je veľký rozdiel v cenách produktov, služieb alebo stavebných prác, ale výrazne sa odlišuje ich sociálny vplyv, je vhodné prideliť viac bodov za ocenenie sociálneho vplyvu).

Určenie kritérií na vyhodnotenie ponúk s dôrazom na sociálny aspekt je vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám osebe zahŕňa určité sociálne aspekty, ako napr. zákazka na poskytnutie služieb v oblasti vzdelávania alebo zvyšovania zručností sociálne, zdravotne alebo inak znevýhodnených občanov. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít projektu je vždy potrebné skúmať túto skutočnosť a v závislosti od predmetu zákazky aplikovať sociálny aspekt skôr v iných oblastiach aplikácie VO (napr. predmet zákazky alebo osobitné podmienky plnenia zmluvy).

3.5. Osobitné podmienky plnenia zmluvy

Podľa § 42 ods. 12 zákona o VO „Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy, ak ich uvedú v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Osobitné podmienky plnenia zmluvy môžu zahŕňať ekonomické, sociálne, environmentálne hľadiská, hľadiská súvisiace s inováciou alebo zamestnanosťou“.

Osobitné podmienky plnenia zmluvy (tiež „doložky plnenia“) by nemali byť skryté technické špecifikácie, požiadavky na predmet zákazky, kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky účasti. Z uvedeného vyplýva, že sa od uchádzača/záujemcu nesmie požadovať, aby preukázal dodržanie týchto podmienok v priebehu zadávania zákazky. Dodržiavanie podmienok plnenia zmluvy by sa malo overovať a monitorovať v závislosti od ich charakteru len vo vzťahu k úspešnému uchádzačovi, a to pred podpisom zmluvy alebo u dodávateľa v priebehu realizácie zákazky.

Tieto podmienky predstavujú povinnosti, ktoré musí úspešný uchádzač prijať, pričom stanovujú určitý aspekt realizácie zákazky. Pre splnenie tejto podmienky vo fáze výberu úspešného uchádzača je postačujúce, ak sa uchádzači pri predložení svojich ponúk čestne zaviazu v prípade získania zákazky tieto podmienky splniť, resp. ak sa splnenie takejto podmienky overí pred podpisom zmluvy s úspešným uchádzačom (a následne v rámci plnenia zákazky overí aj jej reálne aplikovanie).

V prípade, ak verejný obstarávateľ (žiadateľ/prijímateľ) v rámci podmienok plnenia zmluvy stanoví určité sociálne požiadavky, je potrebné, aby do zmluvy s dodávateľom zapracoval aj primeraný sankčný mechanizmus, ktorý uplatní v prípade, že dodávateľ nebude plniť svoje záväzky v tejto oblasti. Pokiaľ sú takéto podmienky plnenia zmluvy určené,

je nevyhnutné vyžadovať od dodávateľa ich plnenie a taktiež ich plnenie počas plnenia zmluvy priebežne monitorovať a kontrolovať, pričom bude v zmluve jasne uvedená zodpovednosť za dodržiavanie a podávanie správ. **Uvádzame príklad aplikácie takejto podmienky v rámci VO na stavebné práce, kde sociálne hľadisko spočíva v tom, že úspešný uchádzač bude povinný zamestnať určitý počet osôb (resp. určité % z celkového počtu zamestnancov realizujúcich stavebné práce), ktoré sú dlhodobo nezamestnané.**

PRÍKLAD:

1. krok: verejný obstarávateľ uvedie v oznámení o vyhlásení VO, resp. vo výzve na predkladanie ponúk v časti „Doplňujúce informácie“ a v súťažných podkladoch v časti „Zmluva o dielo“ informácie o aplikácii sociálneho aspektu vo VO, vrátane povinnosti zhotoviteľa zamestnať minimálne určitý počet osôb (resp. určité % z osôb, ktoré budú realizovať zákazku), ktoré sú dlhodobo nezamestnané v zmysle § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedená podmienka zamestnania sa bude vzťahovať na celú dobu realizácie stavebných prác.

2. krok: splnenie povinnosti zhotoviteľa zamestnať minimálne určitý počet osôb (resp. určité % z osôb, ktoré budú realizovať zákazku), ktoré sú dlhodobo nezamestnané v zmysle § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zabezpečí zmluvnou pokutou. Táto bude súčasťou návrhu zmluvy o dielo a bude súčasťou súťažných podkladov.

3. krok: v rámci predloženia ponúk uchádzačov bude táto podmienka vyhodnocovaná na základe čestného vyhlásenia, napr. v znení:

„Vyhlasujem, že najmenej X počet osôb (prípadne X %) z celkového počtu pracovníkov, ktorí sa budú podieľať na plnení zákazky, bude pochádzať z radov dlhodobo nezamestnaných osôb. Pôjde o uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú evidovaní úradom práce po dobu aspoň X mesiacov, s ktorými uzavriem pracovný pomer založený pracovnou zmluvou. Počet naplnených pracovných miest bude garantovaný počas celého plnenia zákazky. Zaväzujem sa k tomu, že pred podpisom zmluvy predložím verejnému obstarávateľovi zoznam osôb z radov dlhodobo nezamestnaných, s ktorými bol uzatvorený pracovnoprávny vzťah v súvislosti s plnením zákazky, potvrdený od miestne príslušného úradu práce, spolu s uvedením celkového počtu osôb, ktoré sa na plnení zákazky budú podieľať.“

4. krok: vzhľadom na vyššie uvedené, verejný obstarávateľ postupuje pri realizácii VO na uskutočnenie stavebných prác uplatnením sociálneho aspektu vo VO v súlade s § 42 ods. 12 zákona o VO.

5. krok: pri hľadaní vhodných uchádzačov o zamestnanie spĺňajúcich vyššie požadované predpoklady poskytne verejný obstarávateľ zhotoviteľovi potrebnú súčinnosť spočívajúcu v predložení zoznamu osôb, ktoré tieto predpoklady spĺňajú a relevantným potvrdením príslušného úradu práce o zaradení uchádzača do evidencie dlhodobo nezamestnaných. Ak zhotoviteľ nevyberie zo zoznamu osôb predloženého prijímateľom vhodného uchádzača o zamestnanie, je zhotoviteľ oprávnený zamestnať aj iné osoby spĺňajúce vyššie uvedené predpoklady.

6. krok: počas realizácie zákazky vykonáva verejný obstarávateľ kontrolu dodržiavania predmetného zmluvného záväzku a v prípade jeho nedodržania uplatní sankcie uvedené v zmluve o dielo.

3.6. Vyhradené práva účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská

Nadlimitné zákazky

Podľa § 36a ods. 1 zákona o VO verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielnach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Ak sa uplatňuje výhrada podľa § 36a ods. 1 zákona o VO, uvedie sa to v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov alebo vo výzve na predkladanie ponúk (§ 36a ods. 2 zákona o VO).

Podlimitné zákazky

Podľa § 108 ods. 2 zákona o VO verejný obstarávateľ⁶, môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne

6 V zmysle Metodického usmernenie Úradu pre verejné obstarávanie č. 9260-5000/2018 zo dňa 19.7.2018 vyhradiť právo účasti vo VO môže aj osoba podľa § 8 zákona o VO

podniky⁷, fyzickú osobu so zdravotným postihnutím ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo pre chránené dielne a v rámci programov chránených pracovných miest.

Účelom predmetnej právnej úpravy je podporiť registrované sociálne podniky, efektívne prispieť k začleneniu alebo opätovnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Možnosť vyhradiť účasť na zadávaní zákazky len záujemcom, ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, sa viaže len na také predmety zákazky, ktoré sú občania so zdravotným postihnutím v zodpovedajúcej kvalite schopní realizovať.

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej aj „úrad“) vo svojich výkladových stanoviskách⁸ a rozhodovacej praxi k zákazkám vyhradeným pre chránené dielne alebo chránené pracoviská upozorňuje, že nie každá zákazka je vhodná pre chránené dielne alebo chránené pracoviská, najmä pokiaľ ide o zákazky na uskutočnenie stavebných prác, pri ktorých plnení majú zamestnanci so zdravotným postihnutím obmedzené možnosti. Z tohto dôvodu neodporúčame využívať tento inštitút v rámci zákaziek na stavebné práce. Aj v rámci iných typov zákaziek je dôležité, aby aplikácia tejto podmienky nebola naviazaná len na formálne splnenie stanovených požiadaviek, bez reálneho sociálneho prínosu.

Rozhodnutie verejného obstarávateľa o vyhradení zákazky musí vychádzať z dôsledného preskúmania, či na trhu existuje dostatočný počet subjektov (minimálne tri chránené dielne, chránené pracoviská

7 <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/soc-ekonomika/register-socialnych-podnikov.pdf>

8 7/2016 zo dňa 19.4.2016

alebo registrované sociálne podniky), ktoré majú oprávnenie dodávať, poskytovať alebo uskutočňovať požadovaný predmet plnenia.

Pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce musí byť zákazka realizovaná len zamestnancami úspešného uchádzača zamestnanými v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku. Pokiaľ by predmet zákazky realizovali zamestnanci úspešného uchádzača, ktorí nie sú zamestnaní v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku, alebo by daný predmet zákazky realizoval subdodávateľ tohto úspešného uchádzača, avšak nie zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, išlo by o obídienie zmyslu a účelu zákona o VO a zároveň o konanie v rozpore s princípmi čestnej hospodárskej súťaže, keďže hospodárske subjekty, ktoré nemali štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska sa verejného obstarávania nemohli zúčastniť, a to aj napriek skutočnosti, že daný predmet zákazky nebol v konečnom dôsledku realizovaný zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska.

Vyhraďiť právo účasti vo verejnom obstarávaní na uskutočnenie stavebných prác je vhodné registrovaným sociálnym podnikom, ktoré sú oprávnené uskutočňovať stavebné práce.

Zákazka s nízkou hodnotou

Podľa § 117 ods. 3 zákona o VO verejný obstarávateľ môže vyhraďiť právo účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 108 ods. 2.

V Metodickom usmernení Úradu pre verejné obstarávanie č. 14650-5000/2017 sa uvádza:

- > „podľa výkladového stanoviska úradu č. 7/2016 z 19. 04. 2016 sa vyššie uvedená výhrada považuje za podmienku účasti sui generis⁹ a ak v súťaži vyhradenej pre hospodárske subjekty s osobitným postavením predloží ponuku uchádzač, ktorý nemá takéto postavenie, postupuje verejný obstarávateľ podľa § 40 ods. 6 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, a teda vylúči takéto uchádzača z verejného obstarávania pre nesplnenie podmienky účasti. Vyhradenie práva účasti pre hospodárske subjekty s osobitným postavením je možné považovať za špeciálnu podmienku účasti (podmienku sui generis), prostredníctvom ktorej sa v prípade podlimitných zákaziek určuje vyžadované postavenie/status určitého subjektu, ktorý sa môže zúčastniť verejného obstarávania, teda určuje ňou okruh potenciálnych záujemcov, ktorí naplňujú požadovaný status a vylučujú sa ňou z účasti subjekty, ktoré nedisponujú požadovaným postavením. Účelom uvedeného je „vyhradenie“ zákazky len pre určité spektrum hospodárskych subjektov s osobitným postavením“,
- > „z uvedeného je zrejmé, že **súťaže vyhlásenej pre hospodárske subjekty s osobitným postavením sa môžu zúčastniť len hospodárske subjekty s týmto statusom, a to z dôvodu, aby sa aj osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby mohli začleniť na trh práce**“.

V Metodickom usmernení Úradu pre verejné obstarávanie č. 5535-5000/2018 sa uvádza:

9 Svojho druhu (zvláštny, samostatný)

- > otázka „môže verejný obstarávateľ rozdeliť predmet zákazky na časti, pričom pri jednej alebo viacerých častiach (nie celý predmet zákazky) vyhradí právo účasti pre subjekty podľa § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní?“
- > odpoveď „vzhľadom na koncepciu formulára „Výzva na predkladanie ponúk“ v Informačnom systéme zberu údajov, v ktorom sa funkcionárita na vyhradenie zákazky pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb [III.1.5) Informácie o vyhradených zákazkách] nachádza v Oddiele III (Osobné postavenie, ekonomické, finančné a technické informácie) a nie v Oddiele II (Predmet zákazky) v rámci informácií o jednotlivých častiach zákazky, máme za to, že podlimitnú zákazku zadávanú postupom bez využitia elektronického trhoviska je v zásade možné vyhradiť v zmysle § 108 ods. 2 zákona len ako celok, nie len jej jednu časť alebo niekoľko častí. Nemožno však vylúčiť (aj vzhľadom na koncepciu nových formulárov používaných vo verejnom obstarávaní pripravovaných Európskou komisiou) možnosť vyhradenia napr. jednej z častí pre chránené dielne a ostatné ponechať bez tohto obmedzenia. Uvedené však musí jasne vyplývať už z výzvy na predkladanie ponúk [z Oddielu VI (Doplňkové informácie)].“

Vyhradenie účasti vo verejnom obstarávaní len pre uchádzačov v postavení registrovaných sociálnych podnikov, chránených pracovísk a chránených dielní je jedným z nástrojov uplatnenia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní.

4. Zákazky, na ktoré sa nevzťahujú pravidlá zákona o VO

4.1. Zákazky z výnimky

Schválením Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „**zákon o sociálnej ekonomike**“), ktorým sa mení aj zákon o VO s účinnosťou od 1.5.2018, verejní obstarávatelia získali možnosť uplatniť v nákupnom procese sociálne hľadiská, a to aj použitím niektorých výnimiek zo zákona o VO. Okrem nástroja vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská, majú verejní obstarávatelia ďalší nástroj na uplatnenie sociálneho hľadiska.

Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. v) zákona o VO sa vzťahuje na **podlimitnú zákazku a zákazku s nízkou hodnotou na dodanie tovaru alebo poskytnutie služieb** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Výnimka podľa § 1 ods. 13 zákona o VO sa vzťahuje na **zákazku s nízkou hodnotou**, ktorej predmetom je uskutočnenie **stavebných prác** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúci prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Nemôžeme opomenúť špeciálny prípad výnimky zo zákona o VO, ktorá odráža sociálne hľadisko, a to výnimku podľa § 1 ods. 12 písm. d) zákona o VO: dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, ktorých odberateľom je verejný obstarávateľ a dodávateľom je

1. Zbor väzenskej a justičnej stráže, ak ide o tovar, stavebné práce alebo služby zabezpečované zamestnávaním odsúdených a obvinených, alebo
2. stredná odborná škola, ak ide o tovar, stavebné práce alebo služby zabezpečované žiakmi strednej odbornej školy v rámci praktického vyučovania.

Použitím výnimky je možné napomôcť odsúdeným po vykonaní trestu zamestnať sa na otvorenom trhu práce tým, že nestratia pracovné zručnosti počas výkonu trestu. Žiakom je možné napomôcť osvojiť si pracovné zručnosti už počas praktického vyučovania v škole.

Príklad dobrej praxe:

Slovenská inovačná a energetická agentúra zadala zákazku Zboru väzenskej a justičnej stráže na dodanie nábytku. Zákazka bola zadávaná v režime výnimky zo zákona o VO. Tovar bol dodaný v súlade s opisom predmetu zákazky a slúži zamestnancom v rámci implementácie národného projektu.

Použitie výnimiek zo zákona o VO neznamena, že verejní obstarávatelia, ktorí zadávajú zákazky spolufinancované zo zdrojov *Európskych štrukturálnych a investičných fondov*, môžu zadávať takéto zákazky svojvoľne. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu ako Centrálny koordinačný orgán (ďalej len „CKO“) vydal *Metodický pokyn CKO č. 12¹⁰* k zadávaniu zákaziek nespádajúcich pod zákon o VO, ktorý upravuje pravidlá zadávania takýchto zákaziek. Avšak v prípade zadávania zákaziek nespádajúcich pod zákon o VO je proces výberu dodávateľa menej zložitý a časovo menej náročný ako je proces verejného obstarávania podľa zákona o VO.

Zároveň verejní obstarávatelia použitím týchto výnimiek môžu relevantným spôsobom podporiť vznikajúce registrované podniky, chránené pracoviská a chránené dielne a tým prispieť k riešeniu spoločenských problémov v oblasti zamestnanosti.

¹⁰ <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/metodicke-pokyny-cko-a-uv-sr/>

4.2. Zadávanie „in house“ zákaziek - vnútorné obstarávanie

Všeobecné pravidlá pre zákazky zadávané vnútorným obstarávaním, „in house“ zákazky

1. Z niektorých judikátov Európskeho súdneho dvora vyplýva, že určité formy spolupráce medzi verejnými obstarávateľmi sa nemusia automaticky pokladať za zákazky.
2. „in house“ zákazka je odplatná zmluva uzavretá - za predpokladu splnenia určitých podmienok - medzi dvoma verejnými obstarávateľmi, predmetom ktorej je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby.
3. Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov obsahuje úpravu tzv. „in house“ zákaziek, a to v § 1 ods. 4 až 9.
4. Skutočnosť, že zákazka je zadávaná medzi dvoma verejnými obstarávateľmi, nezakladá nárok na výnimku z aplikácie zákona o VO. Túto výnimku je možné aplikovať až po kumulatívnom splnení nasledovných podmienok:
 - 4.1. právnická osoba, ktorej je zadaná zákazka (ďalej len „subjekt“) je v 100% vlastníctve verejného obstarávateľa zadávajúceho zákazku (t. j. je vylúčený súkromný kapitál tretej strany),
 - 4.2. verejný obstarávateľ vykonáva nad subjektom kontrolu podobnú kontrole, ktorú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami,
 - 4.3. tento subjekt súčasne vykonáva základnú časť (viac ako 80 %) svojich činností pre kontrolujúceho verejného obstarávateľa alebo obstarávateľov a
 - 4.4. subjekt je povinný postupovať podľa zákona o VO, pokiaľ ide o jeho vlastné obstarávanie.
5. Všeobecné pravidlo zadávania „in house“ zákaziek, ktoré v jeho základnom rámci chápeme ako postup, keď verejný obstarávateľ zadáva zákazku svojej kontrolovanej právnickej osobe však platí aj v opačnom prevedení, nakoľko v zmysle § 1 ods. 7 zákona o VO kontrolovaná právnická osoba, ktorá je verejným obstarávateľom, môže režimom vnútorného obstarávania („in house“) zadať zákazku svojmu kontrolujúcemu verejnému obstarávateľovi alebo inej právnickej osobe kontrolovanej tým istým verejným obstarávateľom. Obdobne však platí pravidlo, že v právnickej osobe, ktorej sa zadáva zákazka, nesmie byť účasť súkromného kapitálu.
6. **V prípade zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov EÚ** verejný obstarávateľ pri vnútornom obstarávaní (tzv. „in house“ zákazky) zákaziek, ktoré nespádajú pod aplikáciu zákona o VO, je povinný riadiť sa osobitnými pravidlami uvedenými v **Metodickom pokyne č. 12**, vydaným *Centrálnym koordinačným orgánom*, na ktorý nadväzujú usmernenia a príručky príslušných *Riadiacich orgánov*. Z uvedeného metodického pokynu vyplýva, že pri splnení podmienok uvedených v § 1 ods. 4 a ods. 6 zákona o VO môže kontrolujúci verejný obstarávateľ zadávať zákazky kontrolovanej právnickej osobe bez aplikácie zákona o VO. V praxi môže ísť napr. o sociálny podnik - ak sa podmienky uvedené v § 1 ods. 4 a ods. 6 zákona o VO vzťahujú na sociálny podnik, tak **tento subjekt je možné považovať za kontrolovanú právnickú osobu vo vzťahu ku verejnému obstarávateľovi vykonávajúcim kontrolu nad ním.**
7. **V prípade zákaziek, ktoré nie sú spolufinancované zo zdrojov EÚ**, je verejný obstarávateľ pri vnútornom obstarávaní (tzv. „in house“ zákazky) zákaziek, ktoré nespádajú pod aplikáciu zákona o VO, povinný riadiť sa svojimi **vnútornými predpismi.**

5. Finančné limity vo verejnom obstarávaní

Finančné limity vo vzťahu k určenej predpokladanej hodnote sú dôležité z hľadiska zvolenia správneho postupu verejného obstarávania. Vybrať správny postup verejného obstarávania je závislé aj od toho, akým subjektom je zadávateľ zákazky z pohľadu zákona o VO. Zákon o VO definuje tieto osoby ako:

- > verejného obstarávateľa (§ 7),
- > osobu podľa § 8 zákona o VO,
- > obstarávateľa (§ 9).

Verejný obstarávateľ na účely zákona o VO

- a) Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi,
- b) obec,
- c) vyšší územný celok,
- d) právnická osoba, ktorá spĺňa požiadavky podľa § 7 odseku 2 zákona o VO,
- e) združenie právnických osôb, ktorého členmi sú výlučne verejní obstarávatelia uvedení v písmenách a) až d).

Osoba podľa § 8 zákona o VO¹¹

Podľa § 8 ods. 1 zákona o VO, ak verejný obstarávateľ poskytne osobe, ktorá nie je verejný obstarávateľ ani obstarávateľ, viac ako 50 %

¹¹ tzv. dotovaný verejný obstarávateľ

finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, je táto osoba povinná postupovať

- a) ako tento verejný obstarávateľ, ak predpokladaná hodnota zákazky sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 ustanovený pre tohto verejného obstarávateľa (nadlimitná zákazka),
 - b) podľa § 108 ods. 1 písm. a) alebo písm. b), ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako (podlimitná zákazka)
 1. **100 000 eur**, ak ide o zákazku na dodanie tovaru, okrem potravín a zákazku na poskytnutie služby, okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO,
 2. **250 000 eur**, ak ide o zákazku na uskutočnenie stavebných prác,
 3. **550 000 eur**, ak ide o zákazku na poskytnutie služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO,
 - c) podľa § 117, ak ide o (zákazka s nízkou hodnotou)
 1. zákazku na dodanie tovaru okrem potravín, zákazku na poskytnutie služby alebo o zákazku na uskutočnenie stavebných prác, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit podľa písm. b) prvého až tretieho bodu a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur,
 2. zákazku na dodanie tovaru, ktorým sú potraviny a ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur.
- Obstarávateľ na účely zákona o VO**
- > právnická osoba, ktorá vykonáva aspoň jednu z činností uvedených v § 9 ods. 3 až 9 zákona o VO na základe osobitných práv alebo výlučných práv.

5.1. Finančné limity¹²

Úrad pre verejné obstarávanie zverejňuje na svojej web stránke finančné limity. Finančné limity platné od 1.1.2020 boli zverejnené v Zbierke zákonov dňa 16.12.2019 vo Vyhláske č. 428/2019 Z. z., ktorou sa ustanovuje finančný limit pre nadlimitnú zákazku, finančný limit pre nadlimitnú koncesiu a finančný limit pri súťaži návrhov.

Nadlimitná zákazka – civilná				
	Verejný obstarávateľ		Obstarávateľ	
	PHZ	Postup	PHZ	Postup
Tovar/Služba	≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur <i>(limit sa určí podľa druhu verejného obstarávateľa)</i>	Druhá časť (prvá a druhá hlava) zákona	≥ 428 000 eur	Druhá časť (prvá a tretia hlava) zákona
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 750 000 eur		≥ 1 000 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 350 000 eur		≥ 5 350 000 eur	
POTRAVINY				
	PHZ		Postup	
Potraviny	≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur <i>(limit sa určí podľa druhu verejného obstarávateľa)</i>		Druhá časť (prvá a druhá hlava) zákona	

Podlimitná zákazka – civilná Verejný obstarávateľ		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/ Služba	≥ 70 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur <i>(limit sa určí podľa druhu verejného obstarávateľa)</i> ≥ 260 000 eur < 750 000 eur	Tretia časť zákona (s využitím elektronického trhoviska § 109 až 111/bez využitia elektronického trhoviska § 112 až 116)
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO		
Stavebné práce	≥ 180 000 eur < 5 350 000 eur	
Zákazka s nízkou hodnotou – civilná Verejný obstarávateľ		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/ Služba	≥ 5 000 eur < 70 000 eur ≥ 5 000 eur < 260 000 eur	§ 117 zákona alebo § 109 až § 111, ak ide o bežne dostupné tovary alebo služby
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 5 000 eur < 180 000 eur	
Stavebné práce		
POTRAVINY		
Potraviny	≥ 5 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	§ 117 zákona

Nadlimitná koncesia Verejný obstarávateľ/Obstarávateľ		
	PHK	Postup
Stavebné práce / Služba	≥ 5 350 000 eur	Druhá časť (prvá, druhá a štvrtá hlava) zákona

12 <https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2568>

Podlimitná koncesia Verejný obstarávateľ		
	PHK	Postup
Stavebné práce / Služba	< 5 350 000 eur	§ 118 zákona

Súťaž návrhov		
	PHZ	Postup
Verejný obstarávateľ podľa § 7 ods. 1 písm. a)	≥ 139 000 eur	Štvrtá časť zákona
Iný verejný obstarávateľ - § 7 ods. 1 písm. b) až e)	≥ 214 000 eur	
Obstarávateľ	≥ 428 000 eur	

5.2. Zadávanie zákaziek osobou podľa § 8 zákona o VO v prípade poskytnutia finančných prostriedkov predstavujúcich podiel vyšší ako 50 %

I. Osoba podľa § 8 zákona o VO¹³ aplikuje postup zadávania nadlimitných zákaziek ako verejný obstarávateľ, ktorý jej finančné prostriedky poskytuje, ak predpokladaná hodnota zákazky sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit pre **nadlimitnú zákazku**, ktorý sa vzťahuje na tohto verejného obstarávateľa.

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar/Služba Tovar/Služba Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 139 000 eur (§ 7 ods. 1 písm. a) ≥ 214 000 eur (§ 7 ods. 1 písm. b) až e) ≥ 750 000 eur	Zadávanie nadlimitných zákaziek verejným obstarávateľom Druhá časť [prvá a druhá hlava zákona]
Potraviny	≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 350 000 eur	

II. Osoba podľa § 8 zákona o VO pri zadávaní zákazky na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služby, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit pre nadlimitnú zákazku a zároveň sa rovná alebo je vyššia ako 100 000 eur, ak ide o tovar (okrem potravín) a službu (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO), 250 000 eur, ak ide o stavebné práce a 550 000 eur, ak ide o službu uvedenú v Prílohe č. 1 zákona o VO, **aplikuje postup zadávania podlimitných zákaziek** - s využitím elektronického trhoviska alebo bez využitia elektronického trhoviska, ak ide o tovar alebo službu (okrem služby intelektuálnej povahy) bežne dostupné na trhu (§ 109 až 111 alebo § 112 až 116 zákona), - bez využitia elektronického trhoviska, ak ide o stavebné práce a tovar alebo službu iné ako bežne dostupné na trhu (§ 112 až 116 zákona).

13 <https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2570>

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/ Služba (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO)	≥ 100 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	Zadávanie podlimitných zákaziek s využitím/bez využitia elektronického trhoviska v závislosti od typu zákazky [Tretia časť zákona]
Stavebné práce	≥ 250 000 eur < 5 350 000 eur	
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 550 000 eur < 750 000 eur	

Zadávanie zákaziek s využitím elektronického trhoviska

II.1 Osoba podľa § 8 zákona môže uplatniť jeden z dvoch spôsobov zadávania zákazky na elektronickom trhovisku – predbežnou akceptáciou ponuky s najnižšou cenou zverejnenou na elektronickom trhovisku (§ 109 zákona) alebo – zverejnením zákazky na elektronickom trhovisku (§ 110 zákona).

II.2 Osoba podľa § 8 zákona zverejní v profile súhrnnú štvrtročnú správu o zákazkách obstaraných na elektronickom trhovisku s cenami vyššími ako 5 000 eur, v ktorej uvedie pre každú zákazku identifikáciu úspešného uchádzača, predmet a hodnotu zákazky (§ 111 zákona). Ak sa zverejnenie týka jednej zákazky, uverejnia sa požadované informácie len o tejto zákazke.

Zadávanie zákaziek bez využitia elektronického trhoviska

II.3 Pri zadávaní zákazky bez využitia elektronického trhoviska osoba podľa § 8 zákona postupuje podľa § 112 až 116 tohto zákona o VO. Výzva na predkladanie ponúk sa posiela Úradu pre verejné obstarávanie na uverejnenie vo Vestníku verejného obstarávania.

II.4 Informácia o výsledku verejného obstarávania sa posiela Úradu pre verejné obstarávanie na uverejnenie vo Vestníku verejného obstarávania.

III. Osoba podľa § 8 aplikuje pravidlá zadávania **zákaziek s nízkymi hodnotami** podľa § 117 zákona, ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako 100 000 eur, ak ide o tovar (okrem potravín) a službu (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona), 250 000 eur, ak ide o stavebné práce a 550 000 eur, ak ide o službu uvedenú v Prílohe č. 1 zákona o VO a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur. V prípade zadávania zákazky na dodanie tovaru, ktorým sú potraviny, aplikuje pravidlá podľa § 117 zákona o VO, ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako finančný limit pre nadlimitnú zákazku a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur.

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/ Služba (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO)	≥ 5 000 eur < 100 000 eur	Zadávanie zákaziek s nízkymi hodnotami [§ 117 zákona]
Potraviny	≥ 5 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 000 eur < 250 000 eur	
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 5 000 eur < 550 000 eur	

III.1 Osoba podľa § 8 postupuje tak, aby vynaložené náklady na predmet zákazky boli hospodárne, t. j. je povinná postupovať tak, aby dochádzalo k účelnému a hospodárnemu vynakladaniu finančných prostriedkov.

III.2 Ak osoba podľa § 8 vyzvala na predloženie ponuky viac hospodárskych subjektov na účel zadania zákazky, je povinná zabezpečiť dodržanie princípov rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie.

III.3 Zákon neupravuje žiadny formálny postup, ktorý by sa mal aplikovať pri zadávaní zákazky s nízkou hodnotou. Nevyžaduje sa písomná forma zmluvy okrem prípadov, v ktorých to vyžadujú osobitné predpisy.

5.3. Finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti

Na web stránke Úradu pre verejné obstarávanie sú publikované finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti:

<https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2568>

6. Zákonná povinnosť zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím

V zmysle § 63 ods. 1 písm. d) Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zamestnávateľ je povinný zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím, ak zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie občanov so zdravotným postihnutím v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkového počtu jeho zamestnancov.

Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva občana so zdravotným postihnutím, ktorý má pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť vyššiu ako 70 %, si na účely plnenia povinného podielu zamestnávania zamestnancov so zdravotným postihnutím podľa § 63 ods. 1 písm. d) započítava ako keby zamestnával troch takých občanov.

Povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d) môže zamestnávateľ plniť aj zadaním zákazky vhodnej na zamestnávanie občanov so zdravotným postihnutím alebo zadaním zákazky občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť.

Zákazka na účely tohto zákona je dodanie tovaru alebo poskytnutie služby s peňažným plnením realizovaná medzi zamestnávateľom, ktorý si ňou plní povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d), a integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou

so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

Tovar na účely tohto zákona je výrobok zhotovený integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, a je určený na predaj.

Služba na účely tohto zákona je služba, ktorá je poskytovaná integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

Uvedená zákonná úprava síce na jednej strane ukladá zamestnávateľovi povinnosť zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím, na druhej strane umožňuje zamestnávateľovi splniť túto povinnosť zadaním zákazky chránenej dielni alebo chránenému pracovisku, **čím zamestnávateľ zároveň podporí sociálne hľadiská vo verejnom obstarávaní.**

7. Sociálna ekonomika v EÚ

Európska komisia na svojej web stránke¹⁴ informuje o sociálnej ekonomike v európskom rozmere. Vychádzajúc z týchto informácií môžeme konštatovať, že významná časť európskej ekonomiky nie je prioritne zameraná na vytváranie zisku pre investorov alebo vlastníkov. Je známa ako „sociálna ekonomika“ a zahŕňa družstvá, obchodné spoločnosti, neziskové združenia, nadácie a iné mimovládne organizácie, sociálne podniky. Tieto subjekty prevádzkujú veľmi široké spektrum obchodných aktivít, poskytujú široký sortiment výrobkov a služieb na celom európskom jednotnom trhu a vytvárajú milióny pracovných miest. Sociálne podniky sú tiež motorom sociálnej inovácie. Existujú 2 milióny podnikov sociálnej ekonomiky v Európe, čo predstavuje 10% všetkých podnikov v EÚ. Viac ako 11 miliónov ľudí – približne 6% zamestnancov EÚ – pracuje pre podniky sociálnej ekonomiky. Majú rôzne právne formy a rôzne ciele, od poľnohospodárstva a bankovníctva až po chránené pracoviská a chránené dielne.

14 https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en

8. Právny rámec

Právny základ pre oblasť verejného obstarávania tvorí:

- > Zmluva o Európskej únii,
- > Zmluva o fungovaní Európskej únie,
- > Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ z 26. februára 2014 o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiacimi v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES,
- > Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES.

Členské štáty mali termín do 18.4.2016 na transpozíciu oboch smerníc do národného práva. Slovenská republika splnila túto povinnosť prijatím Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dňa 18.11.2015. Obe smernice podporujú uplatňovanie sociálnych ako aj environmentálnych hľadísk vo verejných zákazkách.

Uvádzame skrátenú verziu bodov preambuly Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES, ktoré sa týkajú sociálne zodpovedného verejného obstarávania.

Bod 3 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Pri vykonávaní tejto smernice by sa mal zohľadňovať Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím¹⁵, najmä v súvislosti s výberom prostriedkov komunikácie, technickými špecifikáciami, kritériami na vyhodnotenie ponúk a podmienkami plnenia zákazky.

Bod 37 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

So zreteľom na primerané zahrnutie environmentálnych, sociálnych a pracovných požiadaviek do postupov verejného obstarávania je osobitne dôležité, aby členské štáty a verejní obstarávatelia prijímali príslušné opatrenia s cieľom zabezpečiť dodržiavanie povinností v oblasti environmentálneho, sociálneho a pracovného práva, ktoré sa uplatňujú tam, kde sa vykonávajú práce alebo poskytujú služby, a vyplývajú zo zákonov, z nariadení, vyhlášok a rozhodnutí na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni Únie, ako aj z kolektívnych zmlúv, a to za predpokladu, že takéto pravidlá a ich uplatňovanie sú v súlade s právom Únie. Rovnako by sa počas plnenia zákazky mali uplatňovať povinnosti vyplývajúce z medzinárodných dohôd ratifikovaných všetkými členskými štátmi a uvedených v prílohe X. To by však v žiadnom prípade nemalo brániť v uplatňovaní podmienok zamestnávania, ktoré sú pre pracovníkov priaznivejšie.

¹⁵ ROZHODNUTIE RADY z 26. novembra 2009 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskym spoločenstvom (2010/48/ES)

Bod 40 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Kontrola dodržiavania ustanovení environmentálneho, sociálneho a pracovného práva by sa mala vykonávať v príslušných etapách postupu obstarávania, pri uplatňovaní všeobecných zásad upravujúcich výber účastníkov a zadávanie zákaziek, pri uplatňovaní kritérií vylúčenia a pri uplatňovaní ustanovení týkajúcich sa neobvykle nízkych ponúk. Overovanie nevyhnutné na tieto účely by sa malo vykonávať v súlade s príslušnými ustanoveniami tejto smernice, najmä ustanoveniami upravujúcimi dôkazné prostriedky a vlastné vyhlásenia.

Bod 97 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Okrem toho so zreteľom na lepšie začlenenie sociálnych a environmentálnych aspektov do postupov obstarávania by verejní obstarávatelia mali mať možnosť používať kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky plnenia zákazky týkajúce sa stavebných prác, tovaru alebo služieb, ktoré sa majú dodať či poskytnúť na základe verejnej zákazky, v akejkoľvek súvislosti a v akejkoľvek fáze ich životného cyklu od ťažby surovín pre produkt po fázu likvidácie produktu vrátane faktorov súvisiacich s konkrétnym procesom produkcie, poskytovania týchto prác, tovaru alebo služieb, alebo obchodovania s týmito prácami, tovarom a službami a jeho podmienok, alebo súvisiacich s konkrétnym procesom počas neskoršej fázy ich životného cyklu, a to aj vtedy, keď takéto faktory nie sú súčasťou ich hmotnej podstaty. Kritériami a podmienkami odkazujúcimi na takýto proces produkcie alebo proces poskytovania je napríklad to, aby výroba obstarávaných výrobkov nezahŕňala toxické chemikálie, alebo aby sa obstarané služby poskytovali s použitím energeticky efektívnych strojov. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie to zahŕňa aj kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky plnenia zákazky súvisiace s dodávaním alebo používaním výrobkov, ktoré sú predmetom spravodlivého obchodu, počas plnenia

zákazky, ktorá sa má zadať. Kritériá a podmienky súvisiace s obchodovaním a jeho podmienkami sa môžu týkať napríklad skutočnosti, že **dotknutý produkt pochádza zo spravodlivého obchodovania vrátane požiadavky na platenie minimálnej ceny a cenovej prémie výrobcovi**. Podmienky plnenia zákazky týkajúce sa environmentálnych aspektov môžu zahŕňať napríklad dodanie, balenie a likvidáciu výrobkov, a v súvislosti so zákazkami na uskutočnenie stavebných prác a poskytovanie služieb minimalizáciu odpadu alebo efektívne využívanie zdrojov.

Podmienka súvislosti s predmetom zákazky však vylučuje kritériá a podmienky týkajúce sa všeobecnej podnikovej politiky, ktoré sa nemôžu brať do úvahy ako faktor charakterizujúci konkrétny proces výroby alebo poskytovania obstarávaných prác, tovaru alebo služieb. Verejní obstarávatelia by preto nemali mať možnosť vyžadovať od uchádzačov, aby mali zavedenú určitú podnikovú politiku sociálnej a environmentálnej zodpovednosti.

Bod 98 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Zásadný význam má skutočnosť, aby kritériá na vyhodnotenia ponúk alebo podmienky plnenia zákazky týkajúce sa sociálnych aspektov výrobného procesu súviseli s prácami, tovarom alebo službami, ktoré sa majú dodať alebo poskytnúť v rámci zákazky. Okrem toho by sa mali uplatňovať v súlade so smernicou 96/71/ES, v zmysle jej výkladu Súdny dvorom Európskej únie a nemali by sa vyberať ani uplatňovať tak, aby priamo alebo nepriamo diskriminovali hospodárske subjekty z iných členských štátov alebo z tretích krajín, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o vládnom obstarávaní (GPA) alebo dohôd o voľnom obchode, ktorých je Únia zmluvnou stranou. Požiadavky týkajúce sa základných pracovných podmienok, ktoré upravuje smernica 96/71/ES, ako napríklad minimálnych mzdových taríf, by preto mali zostať na úrovni stanovenej vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo kolektívnymi zmluvami.

tívnymi zmluvami uplatňovanými v súlade s právom Únie v kontexte uvedenej smernice.

Podmienky plnenia zákazky môžu byť zamerané aj v prospech vykonávania opatrení na podporu rovnosti žien a mužov v práci, zvýšenej účasti žien na trhu práce a zosúladenia pracovného a súkromného života, ochrany životného prostredia alebo dobrých životných podmienok zvierat a na prijímanie väčšieho počtu znevýhodnených osôb, než vyžadujú vnútroštátne právne predpisy, aby sa dosiahol vecný súlad so základnými dohovormi Medzinárodnej organizácie práce (MOP).

Bod 99 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Opatrenia zamerané na ochranu zdravia zamestnancov zapojených do výrobného procesu, zvýhodnenie sociálnej integrácie znevýhodnených osôb alebo členov zraniteľných skupín v rámci osôb určených na plnenie zákazky alebo odborná príprava zameraná na získanie zručností potrebných z hľadiska príslušnej zákazky môžu byť tiež predmetom kritérií na vyhodnotenie ponúk alebo podmienok plnenia zákazky za predpokladu, že súvisia s prácami, tovarom alebo službami, ktoré sa majú dodať alebo poskytnúť v rámci zákazky. Takéto kritériá alebo podmienky sa okrem iného môžu týkať napríklad zamestnávania dlhodobo nezamestnaných osôb, zavedenia opatrení na odbornú prípravu nezamestnaných osôb alebo mladých ľudí počas plnenia zákazky, ktorá sa má zadať. Verejní obstarávatelia môžu v technických špecifikáciách stanoviť také sociálne požiadavky, ktoré priamo charakterizujú daný produkt alebo službu, ako napríklad prístupnosť pre osoby s postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov.

9. Výnimky a námety na použitie výnimiek zo Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov určené pre verejných obstarávateľov (napr. obce, VÚC, právnické osoby zriadené obcou)

9.1 Výnimka podľa § 1 ods. 4 na dodanie tovaru, poskytnutie služieb, uskutočnenie stavebných prác, „in house“ zákazky

Máme obecný sociálny podnik, obstarávame tovary, služby a stavebné práce od nášho registrovaného sociálneho podniku?

Znenie § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní

Tento zákon sa nevzťahuje na civilnú zákazku alebo koncesiu zadávanú verejným obstarávateľom¹ právnickej osobe, ktorá spĺňa tieto požiadavky:

- a) verejný obstarávateľ **vykonáva** nad právnickou osobou **kontrolu obdobnú kontrole, akú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami**,
- b) **viac ako 80% činností** kontrolovanej právnickej osoby **sa vykonáva pri plnení úloh, ktorými ju poveril kontrolujúci verejný obstarávateľ** alebo iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom a
- c) v kontrolovanej právnickej osobe **nie je žiadna priama účasť súkromného kapitálu**.

Všeobecné pravidlá pre zákazky zadávané vnútorným obstarávaním, „in house“ zákazky

- > Pri splnení podmienok uvedených v § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní je **umožnené** verejným obstarávateľom **zadávať zákazky bez aplikovania zákona o verejnom obstarávaní**. Ide o tzv. vnútorné obstarávanie – „in house“ zákazky.
- > Dôležitým pravidlom je, že podmienky podľa § 1 ods. 4 písm. a) až c) musia byť **splnené kumulatívne**, aby mohol verejný obstarávateľ zadať zákazku kontrolovanej právnickej osobe a zároveň **musia byť splnené počas celého trvania realizácie predmetnej zákazky**.

„In house“ **zákazka je odplatná zmluva uzavretá** – za predpokladu splnenia určitých podmienok – **medzi dvoma verejnými obstarávateľmi**, predmetom ktorej je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby.

Skutočnosť, že zákazka je zadávaná medzi obcou a obecným sociálnym podnikom, nezakladá nárok na výnimku podľa § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní. Túto **výnimku je možné aplikovať až po kumulatívnom splnení nasledujúcich podmienok vychádzajúcich zo znenia § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní**:

- > právnická osoba, ktorej je zadaná zákazka (ďalej len „subjekt“) je v 100% vlastníctve verejného obstarávateľa zadávajúceho zákazku (t. j. je vylúčený súkromný kapitál tretej strany),
- > verejný obstarávateľ (obec) vykonáva nad subjektom (obecným sociálnym podnikom) kontrolu podobnú kontrole, ktorú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami,

¹ Verejný obstarávateľ na účely tohto zákona je a) Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi, b) obec, c) vyšší územný celok, d) právnická osoba, ktorá spĺňa požiadavky podľa odseku 2, e) združenie právnických osôb, ktorého členmi sú výlučne verejní obstarávatelia uvedení v písmenách a) až d).

- > tento subjekt (obecný sociálny podnik) súčasne vykonáva základnú časť (viac ako 80 %) svojich činností pre kontrolujúceho verejného obstarávateľa (pre obec) alebo iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom.

Ak je obecný sociálny podnik kontrolovaný obcou alebo spĺňa inú podmienku podľa § 7 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní, stáva sa verejným obstarávateľom podľa § 7 ods. 1 písm. d), a teda je povinný postupovať podľa zákona o verejnom obstarávaní, pokiaľ ide o jeho vlastné obstarávanie.

Vykonávanie kontroly nad právnickou osobou

1. Vo vzťahu k posúdeniu podmienky podľa § 1 ods. 4 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní týkajúcej sa možnosti zadania zákazky „in house“, sú rozhodujúce nasledujúce skutočnosti:
 - a) verejný obstarávateľ sa považuje za osobu vykonávajúcu kontrolu nad právnickou osobou obdobnú tej, akú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami podľa § 1 ods. 4 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, ak má rozhodujúci vplyv na strategické ciele, ako aj významné rozhodnutia kontrolovanej právnickej osoby. Túto kontrolu môže vykonávať aj iná právnická osoba, ktorú rovnakým spôsobom kontroluje verejný obstarávateľ;
 - b) verejný obstarávateľ si musí ponechať dostatočný stupeň kontroly, aby mal možnosť obmedziť slobodu konania príslušného subjektu (napr. skutočnosť, že sa rozhodovacie orgány kontrolovanej právnickej osoby skladajú iba zo zástupcov verejného obstarávateľa, sa považuje za výrazný znak existencie vnútornej kontroly);
 - c) v prípade akciovej spoločnosti alebo obchodnej spoločnosti verejný obstarávateľ by mal disponovať širšími právomocami než akcionár/akcionári alebo konateľ subjektu (kontrola, ktorá sa obmedzuje iba na manévrovací priestor, ktorý právo obchodných spoločností priznáva väčšine akcionárov, by nemusela byť dostatočná).

V prípade, že subjekt je alebo sa stane trhovo orientovaným, aktívne sa zúčastňuje obchodných súťaží z vlastnej iniciatívy a jeho vedenie môže bez väčších obmedzení prijímať kľúčové rozhodnutia, tak je možné predpokladať, že kontrola nad subjektom nie je dostatočná.

Vykonávanie činností pre kontrolujúceho verejného obstarávateľa

1. Podmienka má za cieľ zaistiť, aby právne predpisy o verejnom obstarávaní zostali platné aj v prípade, že subjekt kontrolovaný verejným obstarávateľom pôsobí na trhu, a preto môže pravdepodobne súťažiť s inými podnikmi. Vo vzťahu k posúdeniu podmienky podľa § 1 ods. 4 písm. b) zákona o verejnom obstarávaní týkajúcej sa možnosti zadania zákazky mimo pôsobnosť zákona o verejnom obstarávaní sú rozhodujúce nasledovné skutočnosti:
 - a) akékoľvek iné činnosti (napr. komerčného charakteru) kontrolovanej právnickej osoby by mali mať iba okrajový význam, pričom viac ako 80 % činností kontrolovanej právnickej osoby sa vykonáva pri plnení úloh, ktorými ju poveril kontrolujúci verejný obstarávateľ alebo iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom,
 - b) pre takéto posúdenie sú relevantné všetky také činnosti, ktoré kontrolovaná právnická osoba uskutočňuje v rámci zákaziek zadaných verejným obstarávateľom, alebo sú to činnosti pri plnení úloh, ktorými právnickú osobu poveril kontrolujúci verejný obstarávateľ alebo iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom,
 - c) posúdenie splnenia podmienky uvedenej v písm. a) tohto odseku – **do úvahy sa vezme priemerný celkový obrat alebo vhodný alternatívny ukazovateľ založený na činnosti**, napríklad náklady vzniknuté príslušnej právnickej osobe alebo verejnému obstarávateľovi, ak ide o služby, tovary a stavebné práce za posledné tri roky predchádzajúce zadaniu civilnej zákazky alebo koncesie. Ak tieto ukazovatele v závislosti od vzniku, začatia prevádzkovania činnosti alebo reorganizácie činnosti nie sú dostupné, možno ich preukázať najmä prostredníctvom podnikateľského plánu.

Žiadna priama účasť súkromného kapitálu v kontrolovanej právnickej osobe

1. Vo vzťahu k posúdeniu podmienky podľa § 1 ods. 4 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní týkajúcej sa možnosti zadania zákazky „in house“ sú rozhodujúce nasledovné skutočnosti:
 - a) posudzovanie prípadnej existencie súkromného kapitálu v subjekte sa musí určiť v čase zadania zákazky (t. j. v čase uzatvorenia zmluvy verejného obstarávateľa s týmto subjektom),
 - b) pokiaľ by po zadaní zákazky subjektu bez uplatnení postupov zákona o verejnom obstarávaní došlo k vstúpeniu súkromného kapitálu do subjektu, uvedené by predstavovalo zmenu v základných podmienkach zadania zákazky a verejný obstarávateľ musí následne vyhlásiť nové verejné obstarávanie, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť zákona o verejnom obstarávaní,
 - c) na základe podmienky uvedenej v písm. b) je nevyhnuté pri posudzovaní existencie súkromného kapitálu v subjekte v čase zadania zákazky zohľadňovať aj možný budúci vstup súkromného kapitálu do subjektu a zabezpečiť pravidelné monitorovanie dodržania tejto podmienky počas realizácie zákazky.

Ako to bude vyzeráť v praxi?

Ak si „preložíme“ znenie § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní do kontextu zadávania zákaziek obecnému sociálnemu podniku, tak **kontrolovanou právnickou osobou je obecný sociálny podnik a kontrolujúcim verejným obstarávateľom je obec**. Zákon o verejnom obstarávaní sa v tomto kontexte nevzťahuje na zákazku zadávanú obcou obecnému sociálnemu podniku, ktorý spĺňa tieto požiadavky:

- a) obec **vykonáva** nad obecným sociálnym podnikom **kontrolu obdobnú kontrole, akú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami,**

- b) **viac ako 80% činností** obecného sociálneho podniku sa **vykonáva pri plnení úloh, ktorými ju poverila obec** alebo iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom – obcou a
- c) v obecnom sociálnom podniku **nie je žiadna priama účasť súkromného kapitálu.**

Verejný obstarávateľ (obec) ako zriaďovateľ obecného sociálneho podniku by si mal vo vnútornom predpise určiť podmienky zadávania zákaziek obecnému sociálnemu podniku. Vnútorný predpis by mal obsahovať najmä **spôsob, ako sa bude preukazovať hospodárnosť vynaložených finančných prostriedkov** na dodanie tovaru, poskytnutie služby alebo uskutočnenie stavebných prác a **preukázanie splnenia podmienok v zmysle § 1 ods. 4** zákona o verejnom obstarávaní.

Obec ako verejný obstarávateľ môže zadať „in house“ zákazku obecnému sociálnemu podniku len na vykonávanie tých činností týkajúcich sa dodania tovaru, uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby, ktoré je ním zriadený sociálny podnik oprávnený vykonávať (napr. na základe výpisu z Obchodného registra).

Verejný obstarávateľ môže **na preukázanie hospodárnosti vynaložených finančných prostriedkov zrealizovať prieskum trhu**. Aktuálna cenová ponuka sociálneho podniku, v prospech ktorého má byť daná zákazka v režime výnimky, sa porovná s cenovými ponukami minimálne ďalších dvoch hospodárskych subjektov. Tieto hospodárske subjekty musia byť oprávnené dodávať tovar, poskytovať služby alebo realizovať stavebné práce, ktoré tvoria predmet zákazky. Podmienky podľa § 1 ods. 4 písm. a) až c) **musia byť splnené počas celého trvania realizácie predmetnej zákazky**, t. j. je splnený predpoklad kontroly nad obecným sociálnym podnikom, rozsah činností, ktorými je obecný sociálny podnik poverovaný, a predpoklad neúčasti súkromného kapitálu.

V prípade, ak by obecný sociálny podnik počas svojej činnosti prestal spĺňať niektorú z podmienok uvedených v § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní, tak by obecný sociálny podnik stratil svoju „exkluzivitu“ týkajúcu sa výnimky zo zákona o verejnom obstarávaní.

V praxi sa môže stať, že obecný sociálny podnik sa stane úspešným na „komerčnom“ trhu a bude vykonávať svoju činnosť aj pre iné subjekty v objeme dosahujúcom 20 % a viac svojej činnosti, čím by nebola

dodržaná podmienka, že viac ako 80 % činností obecného sociálneho podniku je vykonávaných pre obec alebo pre iné právnické osoby kontrolované týmto verejným obstarávateľom, ktorá je ich zriaďovateľom. Podľa Veľkého komentára k zákonu o verejnom obstarávaní by obec mala v takom prípade okamžite vypovedať zmluvu obecnému sociálnemu podniku, predmetom ktorej je „in house“ zadanie zákazky, a postupovať podľa postupov verejného obstarávania. Trhovo orientovaný obecný sociálny podnik musí súťažiť s inými hospodárskymi subjektmi v zmysle zákona o verejnom obstarávaní a pri zadaní zákazky trhovo orientovanému obecnému sociálnemu podniku nie je možné použiť výnimku z aplikácie zákona o verejnom obstarávaní.

Z § 10 ods. 10 zákona o verejnom obstarávaní vyplýva povinnosť pre verejných obstarávateľov do 30 dní po skončení kalendárneho štvrtroka **uverejniť v profile vedenom na webovej stránke Úradu pre verejné obstarávanie súhrnnú správu o zmluvách so zmluvnými cenami vyššími ako 1 000 eur, ktoré uzavreli za obdobie kalendárneho štvrtroka a na ktoré sa podľa § 1 ods. 2 až 14 nevzťahuje tento zákon, t. j. zákazky z výnimky.** Verejný obstarávateľ v súhrnnej správe za každú takúto zákazku zadávanú v režime výnimky zo zákona o verejnom obstarávaní uvedie najmä hodnotu zákazky, predmet zákazky, identifikáciu zmluvnej strany, s ktorou bola zmluva uzatvorená, a ustanovenie § 1 ods. 2 až 14, na základe ktorého bola zmluva uzavretá, t. j. druh použitej výnimky. Verejný obstarávateľ nie je povinný v súhrnnej správe podľa prvej vety uviesť zmluvy, ktoré boli zverejnené v Centrálnom registri zmlúv.

V prípade zákaziek **financovaných zo zdrojov EÚ** sa okrem zákona o verejnom obstarávaní musia dodržať pravidlá ustanovené Centrálnym koordinačným orgánom a príslušným riadiacim orgánom. Pri zadávaní zákaziek financovaných zo zdrojov EÚ má verejný obstarávateľ povinnosť zabezpečiť transparentnosť, rovnaké zaobchádzanie, nediskrimináciu, proporcionalitu, hospodárnosť a efektívnosť aj v prípade, že sa na zákazku nebude vzťahovať pôsobnosť zákona o verejnom obstarávaní. Centrálny koordinačný orgán vydal Metodický pokyn CKO č. 12 k zadávaniu zákaziek nespádajúcich pod zákon o verejnom obstarávaní, v ktorom sú uvedené osobitné pravidlá pri zadávaní zákaziek nespádajúcich pod aplikáciu zákona o verejnom obstarávaní, na ktorý nadväzujú usmernenia a príručky jednotlivých riadiacich orgánov.

„In house“ zákazky v metodických usmerneniach Úradu pre verejné obstarávanie

V Metodickom usmernení č. 16328-5000/2017 sa uvádza

„Preto ak dôjde k zníženiu percentuálneho podielu pod úroveň určenú zákonom o verejnom obstarávaní [§ 1 ods. 4 písm. b)], v dôsledku čoho dôjde k zmareniu splnenia relevantnej podmienky pre „in house“ zadanie zákaziek, domnievame sa, že sa tým znemožní pokračovať v zadaní následných plnení zákazky (napr. ďalšie opakované plnenia/ opcie/časti plnenia spĺňajúce požiadavku samostatného funkčného celku) ovládanému subjektu v rámci schémy zadávania „in house“ zákaziek. Pre úplnosť dávame do pozornosti, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) **každá výnimka z pravidiel verejného obstarávania sa musí vykladať reštriktívne a ten, kto ju chce použiť, má dôkazné bremeno, pokiaľ ide o skutočnú existenciu výnimočných okolností, ktoré použitie výnimky odôvodňujú** (napr. rozsudok SDEÚ C-340/02 Komisia Európskych spoločenstiev proti Francúzskej republike). **V prípade, že verejný obstarávateľ využije niektorú z výnimiek z aplikácie zákona o verejnom obstarávaní, ktorej použitie je podmienené splnením určitej podmienky, je povinný uvedenú skutočnosť riadne odôvodniť.** V nadväznosti na uvedené je potrebné, aby verejný obstarávateľ dôkladne zvážil aplikáciu akejkoľvek výnimky z procesu verejného obstarávania vo väzbe na konkrétne skutkové okolnosti“.

V Metodickom usmernení č. 5572-5000/2019 sa uvádza

„Vo svojej žiadosti uvádzate, že obec chce obstarávať stavebné práce – rekonštrukciu škôlky, ide o zákazku s nízkou hodnotou financovanú z dotácie od MF SR. Pýtate sa, či môžu tieto práce vykonávať zamestnanci obce, ak má obec živnosť na tieto práce v rámci svojej podnikateľskej činnosti? Ak áno, materiál na rekonštrukciu je potrebné klasicky obstaráť, resp. ak by mala obec svoj sociálny podnik, tiež môže robiť týmto spôsobom s tým, že materiál by tiež museli klasicky obstaráť?“

V predmetnej veci Vám poskytujeme nasledovné metodické usmernenie.

Na základe Vašej žiadosti nie sú úradu známe konkrétne okolnosti prípadu potrebné pre jeho posúdenie, a preto vo všeobecnej rovine poskytuje v teoretickej rovine prierez zákonnej úpravy týkajúcej sa Vami dopytovanej problematiky.

Verejný obstarávateľ môže disponovať niektorou zo živností, v dôsledku čoho môže vykonať stavebné práce, na ktoré sa daný typ živnosti viaže, sám, prostredníctvom vlastných kapacít. V takomto prípade verejné obstarávanie na uskutočnenie stavebných prác verejný obstarávateľ nerealizuje, ale je povinný vykonať verejné obstarávanie za účelom zabezpečenia stavebného materiálu. Postup zadania zákazky (nadlimitná zákazka, podlimitná zákazka bez elektronického trhoviska, zákazka s nízkou hodnotou) určí v závislosti od predpokladanej hodnoty zákazky odvodenej z podrobne vymedzeného predmetu zákazky s prihliadnutím na zatriedenie verejného obstarávateľa a kategóriu zákazky. Vo Vami uvádzanom prípade by malo ísť podľa informácií obsiahnutých v žiadosti o zákazku s nízkou hodnotou, a teda by mal verejný obstarávateľ postupovať pri obstarávaní stavebného materiálu podľa ust. § 117 zákona o verejnom obstarávaní.

Druhá možnosť, ktorá prichádza do úvahy je aplikácia tzv. „in house“ výnimky podľa ust. § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní. V tomto prípade môže verejný obstarávateľ zadať stavebné práce bez vykonania verejného obstarávania ním zriadenej právnickej osobe v prípade, ak sú splnené podmienky stanovené v ust. § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní. Úrad upozorňuje, že ak sa verejný obstarávateľ rozhodne založiť svoju vlastnú spoločnosť na plnenie určitých úloh, neznamená to, že na plnenie týchto úloh prostredníctvom tejto spoločnosti sa bude automaticky uplatňovať výnimka „in house“. Výlučné vlastníctvo spoločnosti/právnickej osoby síce indikuje určitý spôsob ovládania, riadenia a kontroly tejto osoby, samotné však nie je dostačujúce na splnenie predmetnej podmienky. Skutočnosť, že verejný obstarávateľ má 100 % podiel v kontrolovanej spoločnosti, nie je možné považovať za rozhodujúci argument.

Podľa § 1 ods. 6 zákona verejný obstarávateľ sa považuje za osobu vykonávajúcu kontrolu nad právnickou osobou obdobnú tej, akú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami podľa odseku 4 písm. a) a odseku 5 písm. a), ak má rozhodujúci vplyv na strategické ciele, ako aj významné rozhodnutia kontrolovanej právnickej osoby. Kontrolu podľa prvej vety môže vykonávať aj iná právnická osoba, ktorú rovnakým spôsobom kontroluje verejný obstarávateľ.

Jedným z predpokladov použitia výnimky „in house“ je, že verejný obstarávateľ vykonáva nad právnickou osobou kontrolu obdobnú kontrole, akú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami, resp. musí túto právnickú osobu riadiť, ovládať obdobným spôsobom, akým riadi, ovláda svoje interné útvary, svoje organizačné zložky. Na účely posúdenia, či došlo k splneniu tejto podmienky, je nevyhnutné vziať do úvahy všetky právne záväzné pravidlá, ktorými sa spravuje vzťah medzi dotknutými stranami, ako i faktické fungovanie tohto vzťahu. Podmienka ovládania, kontroly bude s najväčšou pravdepodobnosťou splnená vtedy, ak je napríklad štatutárny orgán spoločnosti v samostatnom rozhodovaní obmedzený v tom smere, že jediné rozhodnutia, ktoré môže prijímať bez dodatočného schválenia verejným obstarávateľom, sú tie, ktoré sa výhradne týkajú iba bežnej prevádzky tejto spoločnosti alebo keď právnická osoba nemá možnosť odmietnuť plnenie určitej úlohy, ktorej splnenie nariadil verejný obstarávateľ alebo keď nemá možnosť upraviť si rozsah svojich povinností, či úloh, ktoré má plniť. Na druhej strane, spoločnosť nie je ovládaná, resp. nespĺňa podmienku ovládania, kontroly, ak jej štatutárny orgán má značné rozhodovacie právomoci, ktoré môže vykonávať nezávisle, bez ohľadu na vôľu vlastníka spoločnosti – verejného obstarávateľa.

Pokiaľ ide o ekonomickú závislosť právnickej osoby od verejného obstarávateľa z pohľadu jej činnosti [§ 1 ods. 4 písm. b)] uvádzame, že táto podmienka je zameraná na obmedzenie účasti danej osoby na (komerčnom) trhu a zároveň zaisťuje uplatnenie pravidiel verejného obstarávania v prípade, že táto osoba konkuruje iným hospodárskym subjektom pri uchádzaní sa o zákazku.

Aby teda mohla byť použitá výnimka „in house“, ovládaná právnická osoba musí vykonávať viac ako 80 % svojich činností za účelom plnenia úloh, ktorými ju poveril verejný obstarávateľ (alebo iná právnická osoba kontrolovaná týmto verejným obstarávateľom); iné jej činnosti môžu

mať len okrajový, nepodstatný význam. Ide o formu ekonomickej závislosti na verejnom obstarávateľovi a u ovládanej právnickej osoby tak absentuje jej trhová orientácia. Môže ísť napríklad o prenesenie plnenia určitých povinností, ktoré na účely naplňania verejného záujmu pripadajú verejnému obstarávateľovi. Ako typické príklady môžu slúžiť údržba komunikácií, nakladanie s odpadom alebo zabezpečovanie sociálnych služieb.

Príklad

Verejný obstarávateľ založí spoločnosť, ktorej výhradnou činnosťou je len správa verejným obstarávateľom vlastnených nehnuteľností. Následne sa spoločnosť začne vo významnej miere zapájať do vykonávania ďalších činností – uskutočňovania stavebných prác, prepravy tovaru a pod. Tieto aktivity však už vykonáva v závislosti od trhových podmienok, ktoré sú charakteristické pre daný segment trhu a na to, aby bola spoločnosť ekonomickejšie efektívna a konkurencieschopná, musí byť viac trhovo orientovaná, t. j. musí robiť rýchle rozhodnutia (nečakať na ich schválenie verejným obstarávateľom), stanovovať si zodpovedajúci rozsah úloh, cieľov v súlade s aktuálnymi trhovými podmienkami a sústavne sa prispôbovať požiadavkám zákazníkov, resp. trhovému dopytu. Taká trhová orientácia spoločnosti sa už nedá zlúčiť s výkonom jej riadenia a kontroly verejným obstarávateľom. Preto je potrebné rozšíriť vplyv vedenia spoločnosti na rozhodovanie a riadenie spoločnosti, čo v praxi znamená, že verejný obstarávateľ stráca vplyv na rozhodovanie spoločnosti a nie je potom schopný efektívne ovládať túto spoločnosť tak, aby sa dala považovať za závislú od verejného obstarávateľa.

Za účelom posúdenia splnenia podmienky ekonomickej závislosti (obratu) je nutné vziať do úvahy všetky činnosti vykonávané ovládanou právnickou osobou pri plnení jej úloh. Táto požiadavka platí bez ohľadu na to, či výkon týchto činností financuje verejný obstarávateľ alebo ten, v prospech koho sú tieto činnosti vykonávané. Rovnako ako

v prvom prípade aj pri použití výnimky „in house“ musí verejný obstarávateľ na zabezpečenie stavebného materiálu použiť príslušný postup verejného obstarávania v závislosti od predpokladanej hodnoty zákazky.

Tretia možnosť, ktorú má verejný obstarávateľ, je aplikácia výnimky podľa ust. § 1 ods. 12 písm. v) bod 1, pokiaľ ide o tovar a služby v spojitosti s výnimkou podľa ust. § 1 ods. 13 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, ak ide o zákazku s nízkou hodnotou, ktorej predmetom je uskutočnenie stavebných prác pre verejného obstarávateľa, ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik. Úrad upozorňuje, že za sociálny podnik sa považuje podnik, ktorý spĺňa kritériá stanovené v ust. § 5 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Upozorňujeme však na skutočnosť, že napriek úprave postupu zadávania zákaziek s nízkou hodnotou Vám poskytovateľ finančných prostriedkov (Ministerstvo financií Slovenskej republiky) môže nariadiť uplatniť určité (prísnejšie) pravidlá zadávania zákazky. V tejto súvislosti Vám preto odporúčame obrátiť sa aj na poskytovateľa finančných príspevkov.“

V Metodickom usmernení č. 6207-5000/2019 sa uvádza:

„Vo svojej žiadosti uvádzate, že verejný obstarávateľ (obec) plánuje realizovať stavbu. Realizáciou stavby plánuje poveriť obecnú spoločnosť, ktorá ma štatút verejného obstarávateľa podľa § 7 ods. 1 písm. d) zákona a bola vytvorená za účelom plnenia obecných potrieb hlavne pre stavebnú činnosť. V otázke procesu verejného obstarávania chce obec uplatniť výnimku spod zákona podľa § 1 ods. 12 písm. q). Zákazka je podľa projektového rozpočtu v hodnote 290.000 eur bez DPH, t. j. podlimitná. Obecná spoločnosť ako verejný obstarávateľ podľa § 7 ods. 1 písm. d) zákona plánuje realizovať časť zákazky vlastnými kapacitami a využiť materiál, ktorý ma nakúpený na sklade. Zbytok prác (predovšetkým remeselné odborné práce) cca v hodnote 90.000 eur bez DPH a materiálu cca v hodnote 80.000 eur bez DPH by mala obstarávať podľa ZVO.

1. Otázka, aký postup má obecná spoločnosť zvoliť?
2. Môže obecná spoločnosť ako verejný obstarávateľ podľa § 7 ods. 1 písm. d) obstarávať osobitne cez zákazku s nízkou hodnotou subdodávateľské práce a osobitne cez zákazku s nízkou hodnotou nakupovať materiál na stavbu? V predmetnej veci uvádzame nasledovné:

Vo Vami prezentovanom prípade, podľa nášho názoru, môže prichádzať do úvahy skôr **uplatnenie ustanovenia § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní**, to však len za predpokladu kumulatívneho splnenia všetkých troch podmienok definovaných v písm. a) až c) predmetného ustanovenia zákona. V prípade, ak verejný obstarávateľ zadá zákazku kontrolovanej osobe v súlade s § 1 ods. 4 a nasl. zákona o verejnom obstarávaní, nie je táto povinná zabezpečiť 100 % plnenie zadanej zákazky vlastnými kapacitami. Pri výbere svojich zmluvných partnerov však je povinná použiť postupy verejného obstarávania. Takýto subjekt (ktorý je tiež verejný obstarávateľ) sa pri zadávaní zákaziek riadi pravidlami a postupmi ustanovenými zákonom o verejnom obstarávaní, a to aj pri nákupe časti tovarov, stavebných prác (ako uvádzate).

Za predpokladu, že verejný obstarávateľ – obec plánuje zadať zákazku v hodnote 290.000 eur. Obec má zriadenú obecnú spoločnosť, ktorá kumulatívne spĺňa všetky tri zákonné podmienky § 1 ods. 4, t. j. organizačná závislosť, ekonomická závislosť a absenciu priamej účasti súkromného kapitálu. **Nakoľko sú splnené podmienky pre uplatnenie „in house“ výnimky, obec zadá predmetnú zákazku svojej obecnej spoločnosti. Táto však nemá dostatočné technické kapacity, aby zabezpečila celý predmet zákazky. Potrebuje zabezpečiť časť predmetu zmluvy – konkrétne tovary v hodnote 80.000 eur a stavebné práce v hodnote 90.000 eur kapacitami iného subjektu/subdodávateľa. Keďže obecná spoločnosť je z pohľadu zákona taktiež verejným obstarávateľom, na zabezpečenie predmetných časti „in housevej“ zákazky, postupuje v intenciách zákona o verejnom obstarávaní a subdodávateľa/ov vyberie príslušným postupom, pričom zohľadní predpokladanú hodnotu zákazky a druh zákazky“.**

9.2 Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. v) na dodanie tovaru, alebo poskytnutie služieb a výnimka podľa § 1 ods. 13 na uskutočnenie stavebných prác, ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik, fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo chránená dielňa alebo v rámci programov chránených pracovných miest

Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. v) zákona o VO sa vzťahuje na **podlimitnú zákazku a zákazku s nízkou hodnotou na dodanie tovaru alebo poskytnutie služieb** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúci prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Výnimka podľa § 1 ods. 13 zákona o VO sa vzťahuje na **zákazku s nízkou hodnotou**, ktorej predmetom je uskutočnenie **stavebných prác** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov

chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúci prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Verejný obstarávateľ môže použiť uvedené výnimky v prípade, ak má zámer zadať zákazku registrovanému sociálnemu podniku (aj fyzickej osobe so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo chránenej dielni alebo v rámci programov chránených pracovných miest). Pri použití týchto výnimiek registrovaný sociálny podnik nemusí byť založený týmto verejným obstarávateľom. Predmetnú výnimku môže použiť akýkoľvek verejný obstarávateľ.

V prípade, ak má obec vlastný registrovaný sociálny podnik a spĺňa ďalšie zákonné podmienky, tak môže zadať zákazku registrovanému sociálnemu podniku bez aplikovania zákona o verejnom obstarávaní na dodanie tovaru, poskytnutie služby a na uskutočnenie stavebných prác aj podľa výnimky podľa § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní. Táto výnimka zo zákona o verejnom obstarávaní nie je obmedzená iba na zákazky s nízkou hodnotou, ale je možné ju použiť aj pri podlimitných a nadlimitných zákazkách.

Pri použití niektorej výnimky verejný obstarávateľ neaplikuje postupy podľa zákona o verejnom obstarávaní, avšak má povinnosť preukázať hospodárnosť vynaložených finančných prostriedkov. **Na preukázanie hospodárnosti vynaložených finančných prostriedkov** spravídla realizuje **prieskum trhu**. Pri prieskume trhu aktuálnu cenovú ponuku sociálneho podniku, v prospech ktorého má byť zadaná zákazka v režime výnimky, porovná s cenovými ponukami minimálne ďalších dvoch hospodárskych subjektov. Tieto hospodárske subjekty musia byť oprávnené dodávať tovar, poskytovať služby alebo uskutočňovať stavebné práce, ktoré tvoria predmet zákazky.

Verejný obstarávateľ by si mal **vo vnútornom predpise** určiť podmienky zadávania zákaziek z výnimky.

V prípade **zákaziek financovaných zo zdrojov EÚ** sa okrem zákona o verejnom obstarávaní musia dodržať pravidlá ustanovené Centrálnym koordinačným orgánom a príslušným riadiacim orgánom. Pri zadávaní zákaziek financovaných zo zdrojov EÚ verejný obstarávateľ má povinnosť zabezpečiť transparentnosť, rovnaké zaobchádzanie, nediskrimináciu, proporionalitu, hospodárnosť a efektívnosť aj v prípade, že sa na zákazku nebude vzťahovať pôsobnosť zákona o verejnom obstarávaní. Centrálny koordinačný orgán vydal Metodický pokyn č. 12, v ktorom sú uvedené osobitné pravidlá pri zadávaní zákaziek nespádajúcich pod aplikáciu zákona o verejnom obstarávaní, na ktorý nadväzujú usmernenia a príručky jednotlivých riadiacich orgánov.

Z § 10 ods. 10 zákona o verejnom obstarávaní vyplýva povinnosť pre verejných obstarávateľov do 30 dní po skončení kalendárneho štvrtroka **uverejniť v profile vedenom na stránke Úradu pre verejné obstarávanie súhrnnú správu o zmluvách so zmluvnými cenami vyššími ako 1 000 eur, ktoré uzavreli za obdobie kalendárneho štvrtroka a na ktoré sa podľa § 1 ods. 2 až 14 nevzťahuje tento zákon, t. j. zákazky z výnimky**. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ v súhrnnej správe za každú takúto zákazku uvedú najmä hodnotu zákazky, predmet zákazky, identifikáciu zmluvnej strany, s ktorou bola zmluva uzatvorená a ustanovenie § 1 ods. 2 až 14, na základe ktorého bola zmluva uzatvorená, t. j. druh použitej výnimky. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ nie sú povinní v súhrnnej správe podľa prvej vety uviesť zmluvy, ktoré boli zverejnené v Centrálnom registri zmlúv.

9.3 Vyhradenie práva účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 36a a podľa § 108 ods. 2 Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Verejní obstarávatelia¹ a obstarávatelia riadia významnú časť verejných zdrojov. Práve pre túto svoju významnosť sú verejní obstarávatelia dôležitým subjektom, ktorý môže prostredníctvom verejných zákaziek pomôcť riešiť niektoré problémy v environmentálnej a **sociálnej oblasti**.

V environmentálnej oblasti môžu verejní obstarávatelia ovplyvňovať dopyt, a tým aj ponuku produktov, ktoré majú menej zaťažujúci dopad na životné prostredie a zdravie ľudí.

V sociálnej oblasti môžu verejní obstarávatelia podporovať **pozitívny sociálny vplyv**, a to napĺňaním verejného záujmu alebo komunitného záujmu.

Za napĺňanie verejného záujmu môžeme považovať poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre spoločnosť ako celok alebo pre neobmedzený okruh fyzických osôb, poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám. Za poskytovanie spoločensky prospešnej služby môžeme považovať aj zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

Napĺňaním komunitného záujmu je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre skupinu osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa územného, členského, záujmového alebo iného objektívneho kritéria.

V sociálnej ekonomike sa stretávame s pôsobením subjektov zameraných na pozitívny sociálny vplyv, ktorý je v ich podnikaní prvoradý a uprednostnený pred orientáciou na ekonomický zisk. V kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch² sú týmito subjektmi registrované sociálne podniky, chránené pracoviská a chránené dielne, ktoré sa môžu uchádzať o verejné zákazky vyhlasované verejnými obstarávateľmi, a to za zvýhodnených podmienok. Dôvodom tohto zvýhodnenia oproti iným hospodárskym subjektom uchádzajúcim sa o verejné zákazky, je v prípade chránených pracovísk a chránených dielní častokrát ťažšia situácia, v ktorej sa nachádzajú, a to z dôvodu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených osôb³. Sociálne podniky sú zase nositeľmi sociálnych inovácií, čo môže prinášať väčšie riziko pri vyhľadávaní podnikateľských príležitostí. Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch berie do úvahy tieto okolnosti, a preto prináša zmenu k prístupu týchto subjektov k verejným zákazkám.

Zákomom o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch bol novelizovaný zákon o **verejnom obstarávaní**, ktorý ukladá verejným obstarávateľom (v niektorých prípadoch) povinnosť použiť vo verejnom obstarávaní sociálne hľadisko v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk. Túto povinnosť si môžu verejní obstarávatelia splniť aj **formou vyhradenej zákazky**.

1 Verejný obstarávateľ na účely Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov je: a) Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi, b) obec, c) vyšší územný celok, d) právnická osoba, ktorá spĺňa požiadavky podľa § 7 ods. 2 zákona o VO, e) združenie právnických osôb, ktorého členmi sú výlučne verejní obstarávatelia uvedení v písmenách a) až d). Osoba podľa § 8 zákona o verejnom obstarávaní postupuje vo verejnom obstarávaní ako verejný obstarávateľ, ktorý jej poskytol viac ako 50 % finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, z uvedeného dôvodu v ďalšom texte bude osoba podľa § 8 zákona o verejnom obstarávaní zahrnutá v pojme „verejný obstarávateľ“, s výnimkou prípadov, ak sa ustanovenie zákona o verejnom obstarávaní týka výslovne iba verejných obstarávateľov.

2 Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
3 Napr. podľa § 2 ods. 5 a 6 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Podľa bodu 36 preambuly smernice Európskeho parlamentu a rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES „zamestnanie a povolanie prispievajú k začleneniu do spoločnosti a sú kľúčovými prvkami pri zabezpečovaní rovnakých príležitostí pre všetkých. V tejto súvislosti môžu zohrávať významnú úlohu chránené dielne. To isté platí v prípade iných sociálnych podnikov, ktorých hlavným cieľom je podporovať sociálne a profesionálne začlenenie alebo opätovné začlenenie osôb so zdravotným postihnutím a znevýhodnených osôb, akými sú nezamestnaní, osoby patriace k znevýhodneným menšinám alebo inak sociálne marginalizovaným skupinám. Takéto dielne alebo sociálne podniky však nemusia byť schopné získať zákazky za normálnych podmienok súťaže. Z toho dôvodu je vhodné ustanoviť, aby členské štáty takýmto dielňam alebo sociálnym podnikom mohli vyhradiť právo zúčastňovať sa na postupe zadávania verejných zákaziek alebo niektorých ich častí alebo vyhradiť plnenie zákaziek v rámci programov chránených pracovných miest“.

Ako môže verejný obstarávateľ vyhradiť účasť vo verejnom obstarávaní

Povinnosť použiť sociálne hľadisko pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov je ustanovená v § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní⁴. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ je v kalendárnom roku, v ktorom začal alebo realizoval najmenej desať verejných obstarávaní – okrem zákaziek s nízkou hodnotou, povinný najmenej v 6 % (matematicky sa zaokrúhľuje na celé číslo) z týchto verejných obstarávaní použiť sociálne hľadisko v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk. Na osoby podľa § 8 zákona o verejnom obstarávaní sa povinnosť použiť sociálne hľadisko nevzťahuje.

4 Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Do rozsahu 6 % sa započíta aj verejné obstarávanie realizované formou vyhradenej zákazky.

Verejný obstarávateľ musí verejné obstarávanie, ktoré sa počíta do limitu 6 % zrealizovať.

Verejné obstarávanie, ktoré bolo začaté v jednom a dokončené v inom kalendárnom roku, sa započítava len do jedného z týchto rokov.

Nadlimitné zákazky

Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest. V takom prípade sa verejného obstarávania môžu zúčastniť len subjekty, ktoré majú štatút registrovaného sociálneho podniku (podľa druhu: integračný sociálny podnik), priznané postavenie chránenej dielne, chráneného pracoviska, chránených pracovných miest, t. j. iné subjekty sa nemôžu zapojiť do verejného obstarávania.

Ak sa uplatňuje výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní, uvedie sa to v **Oznámení o vyhlásení verejného obstarávania**⁵.

III. 1.5) Informácie o vyhradených zákazkách (ak je to uplatniteľné)

Zákazka je vyhradená pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb

5 alebo v oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov.

Áno ▼

Uskutočnenie zákazky je vyhradené pre rámcové programy chránených pracovných miest

Áno ▼

V oddiele VI. Doplnkové informácie v časti VI.3) Doplnujúce informácie
Oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania verejný obstarávateľ môže uviesť informáciu o použití sociálneho hľadiska.

Znenie § 36a zákona o verejnom obstarávaní

§ 36a Vyhradené zákazky

(1) Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

(2) Ak sa uplatňuje výhrada podľa odseku 1, uvedie sa to v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov alebo vo výzve na predkladanie ponúk.

Podlimitné zákazky

Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky⁶, fyzickú osobu so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo pre chránené dielne alebo pre realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest. V takom prípade sa verejného obstarávania môžu zúčastniť len uvedené subjekty, t. j. iné subjekty sa nemôžu zapojiť do verejného obstarávania.

Ak sa uplatňuje výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní, uvedie sa to vo **Výzve na predkladanie ponúk**.

III. 1.5) Informácie o vyhradených zákazkách (ak je to uplatniteľné)

Zákazka je vyhradená pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb

Áno ▼

Uskutočnenie zákazky je vyhradené pre rámcové programy chránených pracovných miest

Nie ▼

V oddiele VI. Doplnkové informácie v časti VI.3) Doplnujúce informácie vo Výzve na predkladanie ponúk verejný obstarávateľ môže uviesť ďalšie informácie o použití sociálneho hľadiska, napr. takto:

Verejný obstarávateľ uplatňuje použitie sociálneho hľadiska formou vyhradenej zákazky podľa § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní.

⁶ Podľa § 5 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Verejný obstarávateľ vyhradzuje právo účasti v predmetnom verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky. Oprávneným registrovaným sociálnym podnikom je len subjekt, ktorému bol priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku. Túto skutočnosť preukáže kópiou osvedčenia o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku vydaného Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Verejný obstarávateľ overí registráciu vo verejne prístupnom Registri sociálnych podnikov vedenom Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR.⁷

Znenie § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní

(2) Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre

- a) registrovaný sociálny podnik,
- b) fyzickú osobu so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
- c) pre chránené dielne alebo pre realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajú prácu v chránených dielnach, alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Zákazky s nízkou hodnotou

Výhrada práva účasti vo verejnom obstarávaní sa môže uplatniť aj pri zadávaní zákaziek s nízkou hodnotou (§ 117 ods. 3 zákona o verejnom obstarávaní).

⁷ Dávame do pozornosti Metodické usmernenie ÚVO č. 14027-5000/2019

Verejný obstarávateľ, ak nemá zámer alebo nemôže použiť výnimky podľa § 1 ods. 12 písm. v), podľa § 13 a podľa § 1 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní, môže pri zadávaní zákazky s nízkou hodnotou (pri prieskume trhu) uplatniť právo účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 108 ods. 2. Túto skutočnosť uvedie vo Výzve na predkladanie ponúk.

Všeobecné odporúčania, ktoré je potrebné dodržať pri vyhradených zákazkách

1. V Čl 55 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa uvádza „Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku súťaž. Podrobnosti ustanoví zákon.“

Ako sa dotýka v Ústave zakotvená ochrana hospodárskej súťaže vyhradených zákaziek?

V prípade vyhradených zákaziek musia byť vytvorené podmienky na hospodársku súťaž. Z uvedeného vyplýva, že **pred vyhlásením verejného obstarávania** verejný obstarávateľ preskúma, či sa na trhu nachádzajú minimálne tri hospodárske subjekty s požadovaným postavením, pre ktoré je vyhradené právo účasti vo verejnom obstarávaní a ktoré sú oprávnené dodávať, poskytovať alebo uskutočňovať požadovaný predmet plnenia. Iba v prípade, ak na trhu pôsobia viaceré hospodárske subjekty s požadovaným postavením ponúkajúce požadovaný predmet plnenia, sú vytvorené podmienky na hospodársku súťaž.

2. Pri plnení vyhradených zákaziek je úspešný uchádzač pri dodaní tovaru, poskytnutí služby alebo uskutočnení stavebných prác povinný poskytnúť predmet plnenia za podmienok, na základe ktorých sa stal úspešným uchádzačom. Ak bola zákazka zadaná na základe toho, že úspešný uchádzač začleňuje znevýhodnené alebo zraniteľné osoby na trh práce, musí byť zákazka realizovaná zamestnancami úspešného uchádzača, ktorí sú znevýhodnenými alebo zraniteľnými osobami. V opačnom prípade by išlo o obídienie zmyslu a účelu zákona o VO

a zároveň o konanie v rozpore s princípmi čestnej hospodárskej súťaže, keďže hospodárske subjekty, ktoré nemali požadované postavenie sa verejného obstarávania nemohli zúčastniť, a to aj napriek skutočnosti, že daný predmet zákazky nebol v konečnom dôsledku realizovaný zamestnancami úspešného uchádzača, ktorí sú znevýhodnenými alebo zraniteľnými osobami.

3. V prípade, ak predloží ponuku uchádzač, ktorý nemá postavenie chránenej dielne, chráneného pracoviska alebo registrovaného sociálneho podniku, pre ktoré je vyhradené právo účasti vo verejnom obstarávaní, postupuje verejný obstarávateľ podľa § 40 ods. 6 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, a teda vylúči takéhoto uchádzača z verejného obstarávania pre nesplnenie podmienok účasti.

9.4 Výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. d) na dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, ktorých dodávateľom je Zbor väzenskej a justičnej stráže

Schválením Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sociálnej ekonomike“), ktorým sa mení aj Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“), s účinnosťou od 1. 5. 2018, verejní obstarávatelia získali možnosť uplatniť v nákupnom procese sociálne hľadiská, a to aj použitím niektorých výnimiek zo zákona o verejnom obstarávaní. Okrem nástroja vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská, majú verejní obstarávatelia ďalší nástroj na uplatnenie sociálneho hľadiska.

Špeciálny prípad výnimky zo zákona o verejnom obstarávaní, ktorý odráža sociálne hľadisko, je výnimka podľa § 1 ods. 12 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní pre podlimitnú zákazku a zákazky s nízkou hodnotou, ktorej predmetom je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, ktorých odberateľom je verejný obstarávateľ a dodávateľom je

1. Zbor väzenskej a justičnej stráže, ak ide o tovar, stavebné práce alebo služby zabezpečované zamestnávaním odsúdených a obvinených.

Použitím výnimky je možné napomôcť odsúdeným po vykonaní trestu zamestnať sa na otvorenom trhu práce tým, že nestratia pracovné zručnosti počas výkonu trestu. Zároveň si verejní obstarávatelia použitím výnimky môžu uľahčiť a skrátiť proces nákupu tovarov, služieb a stavebných prác. Pri použití výnimky sa nerealizuje výber dodávateľa postupmi verejného obstarávania podľa zákona o verejnom obstarávaní, avšak je potrebné dodržať a preukázať hospodárnosť a účelnosť vynaložených prostriedkov, čo sme podrobnejšie uviedli v *Sprievodcovi verejným obstarávaním*.

V snahe uľahčiť verejným obstarávateľom zorientovať sa v tom, aké tovary, služby a práce realizujú odsúdení, ponúkame prehľad uskutočňovaných pracovných činností jednotlivých Ústavov na výkon trestu odňatia slobody.

**Ústav na výkon trestu odňatia slobody,
Sládkovičova 80, 974 05 Banská Bystrica 5**

ustavbbkr@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/banska-bystrica-kralova>

Práca v strediskách vedľajšieho hospodárstva ústavu sa vykonáva formou vlastnej výroby alebo poskytovaním prác a služieb, ktoré sú zabezpečené v priestoroch ústavu alebo mimo neho na pracoviskách s charakterom priameho stráženia, alebo nestráženého s dohľadom príslušníka. Vlastná výroba je určená predovšetkým na uspokojovanie potrieb zboru, ale aj formou predaja tovaru a služieb v predajni ústavu. Iným právnickým alebo fyzickým osobám sú práce a služby stredísk vedľajšieho hospodárstva poskytované na základe uzatvorených písomných obchodných zmlúv.

Ústav má zriadené strediská vedľajšieho hospodárstva:

VH-01 Montážne a demontážne práce

Stredisko zabezpečuje prevádzky pri demontáži elektroodpadu v ústave aj mimo ústavu.

VH-03 Hala drevovýroba

V stredisku sa vykonáva spracovanie drevnej hmoty bežnými technológiami spracovania, výroba ihličnatých prírezov, stavebného reziva, výroba a oprava drevených prepravných paliet v priestoroch výroby haly pri ústave.

VH-04 Stolárska dielňa

Je to stredisko vlastnej výroby, kde sa vykonávajú stolárske práce v rozsahu jednoduchej výroby podľa vzorového typu, výroba jednoduchých a nenáročných úžitkových výrobkov a polotovarov z dreva. Výrobky sú ponúkané širokej verejnosti v ústavnej predajni.

<https://www.zvjs.sk/file/1c93c55e-3a7f-4e1f-a957-d69d4a558boa.pdf>

VH-05 Stredisko pomocných prác

Stredisko poskytuje práce a služby na vykonávanie jednoduchých remeselných a pomocných prác odsúdenými osobami zaradenými do práce na pracoviskách iných právnických a fyzických osôb.

VH-06 Krajčírka a čalúnnická dielňa

Ide o stredisko vlastnej výroby, kde sa vykonáva šitie postelnej bielizne, šitie trenírok, prípadne iných výstrojných súčiastok pre zbor, výroba ostatných jednoduchých výrobkov z textílií, jednoduché opravy a úpravy odevov a výrobkov z textílií, prečalúnenie sedacích súprav, kresiel a stoličiek, oprava nábytkového čalúnenia, čalúnenie interiérových dverí a pod.

Príklad uzatvorených dodávateľsko - odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4038541&l=sk>

**Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu
odňatia slobody, Chorvátska 5, 812 29 Bratislava**

sekretariatrba@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/bratislava>

Odsúdení zabezpečujú vnútornú prevádzku ústavu a vykonávajú práce pre 25 zmluvných pracovísk.

Príklad uzatvorených dodávateľsko-odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4019625&l=sk>

**Ústav na výkon trestu odňatia slobody,
Dukelská štvrť 941/10, 018 41 Dubnica nad Váhom**

ustavdca@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/dubnica-nad-vahom>

Charakter pracovísk, ktoré sa nachádzajú v ústave, ale aj mimo neho, predstavuje celú škálu bežných pomocných prác bez nároku na vysokú odbornú kvalifikáciu a mimoriadnu manuálnu zručnosť.

VH-1 ŠITEX

Náplňou krajčírskej dielne Šitex je prevažne výroba pracovných odevov. Pracovisko pozostáva z dvoch krajčírskych a jednej strihárenskej dielne. V každej krajčírskej dielni je dvanásť šijacích strojov, jeden žehliaci box a ručné žehličky, vyšívací stroj a v strihárenskej dielni je strihárenský stôl a ručná rezačka.

VH-2 MLKZaP

V stredisku sa poskytujú **práce a služby pre objednávateľov prác** – montáž káblových zväzkov, spracovanie lán a povrazov, klipovanie gumených tesnení, montáž tesniacich hmôt a nasádzanie dorazových klipov, montáž káblov, montáž káblových zväzkov.

VH-3 SaZP

Stavebné a zámočnicke práce vykonávané mimo ústavu.

Na základe priaznivých resocializačných výsledkov činnosti jednotlivých odsúdených v rámci vnútornej diferenciacie sú vytvorené podmienky pre zaradovanie odsúdených na pracoviská mimo ústavu, kde sa poskytujú práce a služby pre objednávateľov prác – ukladanie, triedenie a delenie reziva, pomocné a manipulačné práce pri výrobe a expedícii nábytku, ukladanie, triedenie a skracovanie reziva, pomocné stavebné, údržbárske a manipulačné práce, pomocné práce pri výrobe plastových okien, pomocné práce pri výrobe mäsových výrobkov, čistiace práce v meste a montáž pre automobilový priemysel.

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3831353&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody,

Dlhé Lúky 1, 919 35 Hrnčiarovce nad Parnou

ustavhnp@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/hrnciarovce-nad-panou>

Ústav má zriadené štyri strediská vedľajšieho hospodárstva, cez ktoré zaraduje odsúdených do práce. Podľa systému výkonu služby má ústav zriadené nestrážené pracoviská s dohľadom mimo ústavu, nestrážené pracoviská s voľným pohybom mimo ústavu a strážené pracovisko mimo ústavu. V ústave sú zriadené pracoviská s dohľadom a s voľným

pohybom. Pracoviská mimo ústavu s dohľadom sú situované v blízkej lokalite ústavu a pracoviská mimo ústavu s dohľadom sú zabezpečované nielen v blízkom okolí ústavu, ale aj v iných regiónoch západného Slovenska. Odsúdení vykonávajú pomocné práce v automobilovom priemysle, v odpadovom hospodárstve, v strojárstve, v poľnohospodárstve, v polygrafickom, elektrotechnickom a v drevospracujúcom priemysle.

Ústav má zriadené strediská s vlastnou výrobou.

VH-Dlažba

V stredisku výroby betonárskych produktov vyrába ústav zámkovú dlažbu a rôzne druhy betonárskych výrobkov.

VH-POĽNO

Stredisko poľnohospodárskej výroby vedľajšieho hospodárstva s vlastnou výrobou. V roku 2008 bol na pozemkoch ústavu vysadený ovocný sad. V uvedenom stredisku sa na pozemkoch ústavu pestuje zelenina a ovocie. Cez zvyšné dve strediská sa **odsúdení zmluvne poskytujú na pomocné práce a služby pre objednávateľov prác.**

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4013529&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3891191&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby,

Mierové námestie 1, 019 17 Ilava

ustavil@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/ilava>

V súčasnej dobe je zaradených v rámci vedľajšieho hospodárstva na 7 pracoviskách v ústave (YURA, drevovýroba, Eldisy, Elast, RIBE, RŠO a Sklo) a 4 pracoviskách mimo ústavu (Píla Bolešov, PD Košeca Plasty, PP Palivá Bolešov a Drevopal Ladce) viac ako 300 odsúdených. Ďalší cca. 50 odsúdení sú zaradení vo vnútornej prevádzke.

Charakter pracovísk, ktoré sa nachádzajú v ústave, ale aj mimo neho, predstavuje celú škálu bežných pomocných prác bez nároku na vysokú odbornú kvalifikáciu a mimoriadnu manuálnu zručnosť.

Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Floriánska 18, 041 42 Košice
ustavke@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/kosice>

Charakter pracovísk, ktoré sa nachádzajú v ústave, ale aj mimo neho (pracoviská mimo ústavu), predstavuje celú škálu bežných pomocných prác bez nároku na vysokú odbornú kvalifikáciu a mimoriadnu manuálnu zručnosť.

VH 2 – Vonkajšie pracoviská

Stredisko vykonáva pomocné stavebné práce, triedenie druhotných surovín, manipulačné a upratovacie práce pre jednotlivých zmluvných partnerov ústavu (objednávateľov).

VH 3 – Vnútorne pracoviská

Stredisko vykonáva montáž podzostáv na výrobu elektrosúčiastok a samotnú kompletizáciu ističov pre externého objednávateľa prác.

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3883965&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Budovateľská 1, 040 15 Košice – Šaca

podatelna.sa@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/kosice-saca>

Zamestnávanie odsúdených pre potreby zmluvných partnerov

V rámci činnosti vedľajšieho hospodárstva ústav ponúka záujemcom z radov širokej podnikateľskej verejnosti služby formou výkonu prác odsúdenými umiestnenými v ústave, a to buď vo vnútorných priestoroch alebo na vonkajších pracoviskách mimo ústavu.

Podmienky výkonu prác vo vnútorných priestoroch ústavu

Výkon prác vo vnútorných priestoroch ústavu je možné realizovať za nasledujúcich podmienok:

Objednávateľ prác uzatvorí s ústavom zmluvu o výpožičke priestorov – objednávateľ prác neplatí nájomné za využívaný priestor, uhrádza len spotrebované energie.

Objednávateľ prác uzatvorí s ústavom zmluvu o zamestnávaní odsúdených – objednávateľ prác platí buď hodinovú sadzbu za prácu odsúdených alebo jednotkovú sadzbu za úkony realizované odsúdenými. Objednávateľ prác neplatí žiadne ďalšie odvody alebo poistné za odsúdených.

Ústav zabezpečí na vlastné náklady:

- > dozor alebo dohľad na pracovisku prostredníctvom príslušníkov zboru,
- > stravovanie odsúdených.

Objednávateľ prác zabezpečí:

- > pracovný odev a osobné ochranné prostriedky,
- > dohľad nad bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a nad ochranou proti požiarom.

Minimálny počet odsúdených na pracovisku pre objednávateľa prác je desať (10) odsúdených.

Podmienky výkonu prác na vonkajších pracoviskách

Výkon prác na vonkajších pracoviskách je možné realizovať za nasledujúcich podmienok:

Objednávateľ prác uzatvorí s ústavom zmluvu o zamestnávaní odsúdených – objednávateľ prác platí buď hodinovú sadzbu za prácu odsúdených alebo jednotkovú sadzbu za úkony realizované odsúdenými. Objednávateľ prác neplatí žiadne ďalšie odvody alebo poistné za odsúdených.

Ústav zabezpečí na vlastné náklady:

- > dozor alebo dohľad na pracovisku prostredníctvom príslušníkov zboru,
- > stravovanie odsúdených.

Objednávateľ prác zabezpečí:

- > dopravu pre odsúdených a dohliadajúcich (dozorujúcich) príslušníkov zboru,
- > pracovný odev a osobné ochranné prostriedky,

- > dohľad nad bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a nad ochranou proti požiarom.
 Minimálny počet odsúdených na pracovisku pre objednávateľa prác je desať (10) odsúdených.

Prehľad výrobkov ponúkaných v stredisku vlastnej výroby

P.č.	Názov výrobku
1.	Kabát trojštvrťový zimný pre mužov
2.	Košela spodná zimná pre mužov – náteľník
3.	Kabát pre mužov
4.	Nohavice pre mužov
5.	Pracovná rovnošata – blúza
6.	Pracovná rovnošata – nohavice
7.	Spodky zimné
8.	Tepláková bunda
9.	Teplákové nohavice
10.	Pyžamová blúza
11.	Pyžamové nohavice
12.	Tričko s krátkym rukávom
13.	Čiapka – šiltovka
14.	Čiapka – ušianka
15.	Rukavice – palčiaky
16.	Reflexná vesta
17.	Zásterka
18.	Obliečka na podhlavník
19.	Deka

P.č.	Názov výrobku
20.	Obliečka na paplón, perinu, deku
21.	Obliečka na matrac
22.	Plachta posteľná

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4062812&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3882167&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby, Gucmanova 19/670, 920 41 Leopoldov

ustavleop@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/leopoldov>

Vzhľadom na profiláciu ústavu nie je možné zamestnávať odsúdených mimo ústav. V areáli ústavu sú **vybudované výrobné haly a viacúčelové výrobné priestory, schopné pre umiestnenie strojárkej, kovoobrábacej, drevárskej či elektrotechnickej veľkovýroby. Do areálu ústavu vedie železničná vlečka.** Haly sú murované a prispôsobené aj pre nakládku vagónov. Celková výmera podlahovej plochy pre výrobu, skladovanie a zamestnávanie, vrátane komplexnej vybavenosti (kancelárie a sociálne zariadenia) je takmer 16 500 m².

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4026328&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4015321&l=sk>

**Ústav na výkon trestu odňatia slobody,
Námestie Štefana Kluberta 7, 054 28 Levoča**
ustavlev@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/levoča>

Na základe zmlúv o poskytovaní prác a služieb odsúdené ženy vykonávajú drobné montážne a kompletizačné práce, manipulačné práce, triedenie a balenie materiálu, práce spojené s obsluhou technických zariadení a práce sezónneho charakteru v poľnohospodárskej oblasti.

Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Cintorínska 3, 950 50 Nitra 1
ustavn@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/nitra>

V stredisku vedľajšieho hospodárstva, ktoré bolo zriadené v roku 2006, sa vytvorili podmienky pre zamestnávanie odsúdených a obvinených, ktorí vykonávajú nenáročné, kompletizačné a manipulačné práce spojené napr. s montážou káblových zväzkov pre automobilový priemysel, triedením a separáciou plastového odpadu, ďalej pomocné stavebné, upratovacie, čistiace práce a tiež pomocné poľnohospodárske práce spojené so starostlivosťou o vinice a zberom hrozna.

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:
<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3833176&l=sk>

**Ústav na výkon trestu odňatia slobody,
Vašinova ul. 124/59, 950 61 Nitra-Chrenová**
ustavnrch@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/nitra-chrenova>

V rámci vlastnej výrobnnej činnosti (pletiarska výroba vedľajšieho hospodárstva) ústav vyrába letné a zimné ponožky pre obvinených a odsúdených umiestnených vo všetkých zariadeniach zboru a letné a zimné ponožky k služobnej rovnošate príslušníkov zboru. V menších

objemoch sa vyrábajú aj ponožky pre iných odberateľov (mestské polície, hasičský a záchranný zbor a ponožky pre civilný sektor). V rámci vlastnej výrobnnej činnosti (krajčírska výroba vedľajšieho hospodárstva) ústav vyrába pre obvinených a odsúdených posteľnú bielizeň, vreckovky, pracovné a vychádzkové odevy, nohavice, košele, pracovné blúzky, eskortné vrecia a pod.

Ostatné práce vo vedľajšom hospodárstve ústavu sú vykonávané **na základe zmluvných vzťahov** (zmluvy o dielo o poskytovaní prác, príp. služieb) **s viacerými zmluvnými subjektmi**. Spektrum vykonávaných prác je preto rôznorodé – krajčírske práce (šitie pracovných odevov), ručné šitie obuvi, kompletáž rôznych káblových zväzkov, kompletáž a balenie okuliarov, pomocné práce v hydinárskom priemysle, zber šampiňónov, pomocné práce v konzervárni a rôzne iné zberové a pomocné práce v poľnohospodárskom a potravinárskom priemysle.

Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Kpt. Nálepku 1, 081 13 Prešov
ustavpo@zvjs.sk
<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/presov>

V strediskách vedľajšieho hospodárstva s vlastnou výrobou sa vyrábajú kovové a zámočnicke výrobky, napr. kovové poschodové postele, skrine na mobilné telefóny, skrine na spisy určené pre zbor alebo pre trh **na základe objednávok**.

Ústav má zriadené tri strediská vedľajšieho hospodárstva:

VH 1 – Poskytovanie prác a služieb

VH 2 – Výroba zámočnických výrobkov

VH 3 – Výroba kovových poschodových postelí

Odsúdení zaradení do práce na vonkajšie pracoviská pracujú najmä v stavebnom, drevárskom, strojárskom priemysle, poľnohospodárstve.

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4040163&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4055566&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4014514&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Dončova 6, 034 01 Ružomberok

ustavr@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/ruzomberok>

V súčasnej dobe sa ústavu darí zabezpečiť zamestnávanie odsúdených. Na 5 vonkajších a 3 vnútorných pracoviskách pracuje celkovo 85 odsúdených. Odsúdení pracujú pre firmy na základe konkrétnych objednávok.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých,

Družstevná 1611/2, 038 52 Sučany

ustavsu@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/sucany>

Osobitná pozornosť je venovaná dosiahnutiu maximálnej zamestnanosti odsúdených, aby získavali, prehlbovali a upevňovali pracovné návyky, uhrádzali trovy výkonu trestu a pohľadávky ostatných oprávnených. Odsúdení sú zaradovaní do práce v rámci poskytovania prác a služieb v ústave a mimo ústavu na základe uzatvorených zmlúv s fyzickými a právnickými osobami. Pracujú vo vnútornej prevádzke ústavu, vykonávajú pracovné činnosti na úseku údržby ústavu (opravy nehnuteľností, prevádzka technických zariadení), pri zabezpečovaní stravovania a v práčovni ústavu. Pracujú na pracovisku Kovovýroba, ktoré vzniklo v roku 2004 ako súčasť samostatného strediska Drevo-výroba so zameraním na výrobu väzenského nábytku (uzamykateľných skriniek, lôžok pre obvinených a odsúdených, kancelárskeho nábytku a pod.) pre Zbor väzenskej a justičnej stráže.

Príklad uzatvorených dodávateľsko-odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4023139&l=sk>

Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Súdna 15, 911 96 Trenčín 1

sekretariatn@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/trencin>

Charakteristika možností zamestnávania odsúdených

Odsúdení sú zaradovaní na pracoviská typov:

- > odsúdení s voľným pohybom
- > pracovisko s dohľadom

Mimo vonkajších pracovísk najmä v stavebníctve a poľnohospodárstve ústav zriadil stredisko VH prác a služieb a stredisko VH vlastnej poľnohospodárskej výroby. Jej produkcia je využitá výlučne v rámci zboru. V rámci ponuky prác a služieb ústav má skúsenosti s rôznymi kompletizačnými a montážnymi prácami.

Príklad uzatvorených dodávateľsko – odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4045631&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3835112&l=sk>

Ústav na výkon trestu odňatia slobody,

Veľký Dvor č. 12, 937 01 Želiezovce

ustavzel@zvjs.sk

<https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/zeliezovce>

Strediská vedľajšieho hospodárstva (VH) ÚVTOS Želiezovce a ich charakteristika.

V Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Želiezovciach je pracovná činnosť súvisiaca s výrobou a s poskytovaním služieb zabezpečovaná v siedmich strediskách vedľajšieho hospodárstva. Z toho v piatich strediskách v Želiezovciach a dve strediská vykonávajú činnosť na Otvorenom oddelení Sabová.

VH 1 - Poľnohospodárske práce

Predmetom činnosti je **poskytovanie prác na zmluvnom základe pre poľnohospodárske subjekty**, najmä výkon jednoduchých nemechanizovaných manuálnych prác odsúdenými (okopávanie a odburiňovanie, zber plodín, práce vo vinohradoch a v ovocných sadoch, atď.).

VH 2 - Vlastná poľnohospodárska výroba

Dominuje pestovanie obilnín určených na zabezpečenie živočíšnej výroby jadrovými krmivami, pričom sa dosahujú výsledky porovnateľné s podnikmi z agrosektora (hektárová úroda 5,5 až 6 t) a pre potreby Zboru sa zabezpečuje produkcia zeleniny podľa dopytu (napr. uhorky, zemiaky, cibuľa, mrkva, petržlen, kapusta, paradajky atď.).

VH 3 - Poskytovanie služieb

Realizuje sa **formou zmluvného výkonu prác sčasti vo vlastných priestoroch a objektoch** (ručné šitie obuvi, skladanie obalov, skladanie komponentov kancelárskeho nábytku, triedenie druhotných surovín a iné príležitostné kompletovacie činnosti) a **sčasti na vonkajších pracoviskách** (pomocné stavebné, asanačné, výkopové a iné zemné práce, pomocné práce v lesnom hospodárstve a pod.).

VH 4 - Textilná výroba

Vykonáva sa šitie prevažne intendačných materiálov (uteráky, utierky, plachty) pre potreby ZVJS a postelnej bielizne a jednoduchých výrobkov z POPH tkaniny a textilu (vrecia, vaky, tašky resp. zástavy a iné) aj mimo Zboru.

VH 5 - Drevovýroba

Zákazková stolárska výroba z drevotrieskových materiálov (kancelársky nábytok, obývacie steny, kuchynské linky atď.), v menšom rozsahu výroby z reziva (záhradný nábytok, obklady, okná a pod.).

Zákazková výroba vo VH 5 - Drevovýroba je maximálne flexibilná, dokáže uspokojiť takmer všetky požiadavky odberateľov. Niektoré štátne organizácie nakupujú najmä kancelársky nábytok od ústavu.

Otvorené oddelenie Sabová

VH 6 - Vlastná poľnohospodárska výroba

Rastlinná výroba zaberá výmeru 60,0295 ha, (z toho 3,0032 ha je v správe ústavu a 57,0263 ha sa prenajíma od SPF). Prevažne je zameraná na dopestovanie objemových krmovín (lucerna, kukurica na siláž, seno) pre všetky druhy chovaných zvierat.

VH 7 - Poskytovanie služieb

Obdoba činnosti stredísk č. 1 a 3 v Želiezovciach, bez rozdielu charakteru výkonu prác v nadväznosti na možnosti a menší počet odsúdených zaradených do práce v tomto stredisku.

Príklad uzatvorených dodávateľsko - odberateľských zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4026765&l=sk>

<https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3896820&l=sk>

**Spríevodca verejným obstarávaním –
uplatnenie sociálneho hľadiska (1. január 2020)**

Texty: Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky
Copyright © Implementačná agentúra Ministerstva práce,
sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (IA MPSVR SR), 2019
Grafická úprava © Stano Masár, 2020

Tlač: KASICO, a.s.

Náklad: 1 000 ks

ISBN 978-80-89837-56-4

